

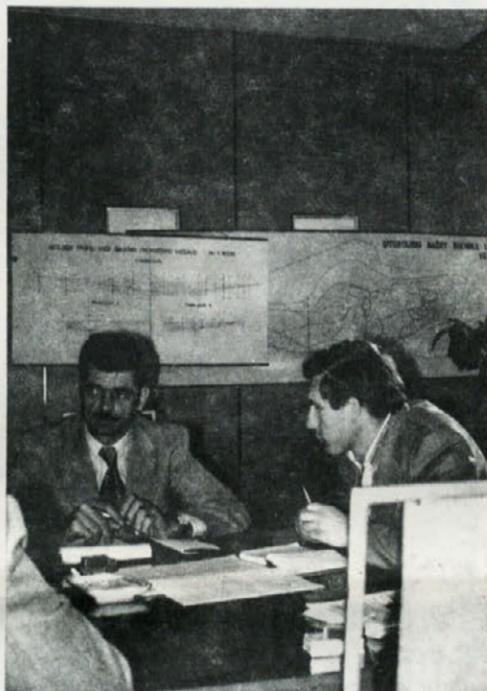

GLASILO KOLEKTIVA REK VELENJE

Leto VIII

Sobota, 30. marca 1974

Št. 3

Razgovor
o uresničevanju sklepov
I. konference
rudarjev Jugoslavije

Mulaga Hasanović, predsednik zveznega odbora sindikata industrijskih in rudarskih delavcev, je 18. marca obiskal predstavnike sindikalne organizacije na rudniku, da bi se pogovorili o izvrševanju sklepov, ki so jih sprejeli na I. rudarski konferenci.

V pogovoru so ugotovili naslednja dejstva:

1. Realizacija programa razvoja in mehaniziranja RLV do leta 1985 je odvisna od kreditnih možnosti. Drugi problem pa je ustrezna kvalifikacija delavcev. Uvoz opreme za rudnike, ki je ne proizvajamo doma, je preveč obremenjen s carinskimi dajatvami - in bi jih bilo treba odpraviti. Pri kreditih preveč zavlačujejo, kar zmanjšuje njihovo vrednost.
2. Pri proizvodnji imamo še vedno 1 000 t izgub na dan zaradi vode v jami Škale. Dobiti bi morali sanacijsko posojilo /LB/. Fluktuacija je tolikšna, da jih od 1 000, ki se zaposlijo, ostane 56. Tudi proizvodni učinek je manjši zaradi preseganja normalnega delovnega časa. Čimprej je treba preiti na 42-urni tednik. Po vseh TOZD smo uvedli varčevanje in racionalnejše poslovanje, kar je do neke mere prispevalo k boljšim ekonomskim rezultatom.
3. Naraščanje proizvodnih stroškov in osebnih dohodkov ter uvajanje najpotrebnejše mehanizacije terja povišanje cen premoga za 35%.
Planiranega povečanja OD za 1974. leto še nismo mogli v celoti uresničiti prav zaradi nerešenega vprašanja cen premoga.
4. Da bi zmanjšali fluktuacijo, smo se širše lotili reševanja stanovanjskih vprašanj in drugih zadev družbenega standarda:

- ob bruto OD izdvajamo 9% za

Dalje na 2. strani!

SREČNO

Celje - skladišče

D-Per

65/1974

5000013528,3

COBISS

OSREDNJA KNJ. CELJE

Nadaljevanje s 1. strani!

gradnjo stanovanj - tako bi naj do 1977. leta rešili vse stanovanjske probleme,

- s kombiniranim vezanim varčevanjem /60 000 din kredita na zaposlenega da podjetje/ stimuliramo zasebno gradnjo,
- za več kot 600 samskih delavcev bomo zgradili obrat družbene prehrane, ki bo na voljo tudi drugim članom kolektiva,
- za delavce, ki jih organizirano uvajamo v delo /2 meseca/, po pravilniku regresiramo življenjske stroške.

5. Sindikat organizira in stimulira preživljanje letnega dopusta v lastnih in najetih prostorih. Posebno skrb posveča socialno ogroženim, ki letujejo tudi brezplačno - in zdravstveno ogroženim, ki prispevajo največ 10 % za letovanje v toplicah; okoli 100 jih gre na klimatsko zdravljenje.

V občinskem merilu je sindikat začel naslednje akcije:

- a/ dogovarjanje o izkoriščanju letnih dopustov,
- b/ skrb za nakup cenejše in boljše ozimnice,
- c/ usklajevanje meril za delitev dohodka in OD.

6. Glede reševanja invalidskih vprašanj je sindikatu uspelo:

- pospešiti kategorizacijo invalidov,
- urediti izplačevanje nadomestila za čas ugotavljanja invalidnosti, ki ne sme biti daljši kot mesec dni,
- prekvalificirati številne invalide in jih zaposliti na ustreznih mestih znotraj DO,
- urediti, da se nadurno delo vračuna v osnovno za boleznine, pokojnine in invalidnine rudarjev.

7. Še zmeraj je nerešena zahteva, da bi učno dobo, ki jo je učenec preživel pri delu v jami, vračunali v delovno dobo. Že dolgo se sliši predlog, da mladi rudarji ne bi služili vojaškega roka, ampak bi pridobivali vojaško znanje na vajah teritorialnih enot.

8. Glede na vse večji deficit tehničnih izobražencev v rudnikih bo treba rešiti vprašanje beneficiranega staža na bolj stimulativen način.

9. Uveljavljeno je tudi:

- za delo v jami jamski dodatek 2,50 din/uro,
- jamska plača mora biti najmanj za 30 % večja kot za ustrezno delo zunaj,
- dodatek za stalnost naj bi se obračunaval na beneficirano delovno dobo.

10. O sklepih I. konference rudarjev Jugoslavije so razpravljali:

- a/ konferenca OOS rudnika,
- b/ konferenca aktivov mladih delavcev rudnika,
- c/ občinska konferenca sindikata delavcev energetike in rudarstva Velenje,
- d/ občinski sindikalni svet Velenje,
- e/ republiški sindikat energetike in rudarstva Slovenije.

Po zapisniku T. Šeliga
/v srbohrvaščini/ priredil v.o.

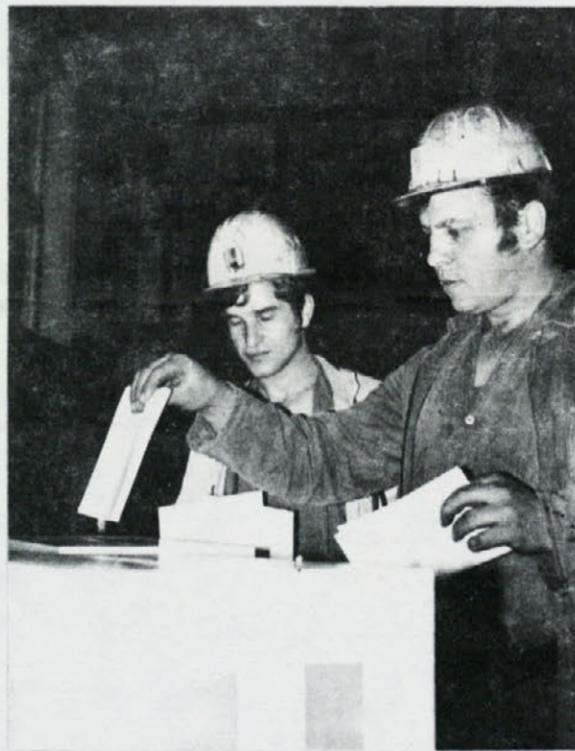
Še aktualno s 1. redne seje predsedstva sindikata

Seja je bila 1. marca.

Problematika iz prve točke njenega dnevnega reda, ki je obsegala priprave na skupščinske volitve in volitve v organe upravljanja v DO, je v praksi že izčrpana.

O delu komisij pri konferenci OOS je najprej govoril Ivan Kadliček, ki je dejal, da bi se tu morali dogovoriti le o osnovnih vprašanjih dela komisij, konkretne programe pa naj bi izdelala vsaka komisija zase.

Tone Šeliga je predlagal, da bi najprej sestavili skupne komisije, ki bi morale izdelati nadaljnji sistem povezovanja komisij po osnovnih organizacijah, istočasno pa bi morale zastaviti dejavnost po posameznih področjih, kar zlasti ve-

Z volitev - Rudarji so začeli prvi /Slikal Ojsteršek/

lja za komisijo, ki bo delala na športno-rekreativnem področju.

Feliks Zamuda je pripomnil, da so enake komisije organizirane tudi v okviru mladinske organizacije, zato bi jih morali upoštevati pri sestavljanju programa in pri posameznih akcijah. Predlagal je tudi, naj bi bil predsednik mladinske komisije tudi član centralne sindikalne komisije.

Tone Šeliga je dodal, da se je še posebej treba pogovoriti o delu tov. Štajnerja, ki profesionalno dela na športnem področju in bi se moral bolj angažirati ob tehničnih pripravah za sindikalne igre - saj je za to področje tudi plačan, ni pa prav, da velik del delovnega časa porabi za Atletski klub. Predlagal je še, da bi namesto vstopnin za kopanje v zimskem bazenu enostavno uporabljali plačilne kartone, s čimer bi se izognili temu, da tisti, ki dobijo karte, ne obiskujejo bazena, tisti, ki bi ga radi obiskovali, pa nimajo kart.

Kadliček Ivo je zahteval pojasnila o prvi akciji komisije za kulturno dejavnost, o gledališki predstavi KLOPČIČ. Pojasnila v zvezi s to predstavo je dal predsednik komisije za kulturno dejavnost Karel Čretnik.

V zvezi z organizacijo preventivnega zdravlje-

nja je Ivo Kadliček pojasnil, da naj bi bil postopek vpisovanja enak kot lani, torej tak, da se zainteresirani čimprej prijavijo na zdravniški pregled. Kadrovsko-socialni sektor pa je treba zadolžiti, da se takoj začne dogovarjati z zavodom za socialno zavarovanje in zdravstvenim domom Velenje. Odprto je še vprašanje, kako poskrbeti za družine tistih, ki bodo svoj letni dopust izkoristili za topliško zdravljenje. Načelno je tako, da vsak dobi regres za družino, le da si mora sam najti prostor za družinske člane, s katerimi želi istočasno letovati. V nadaljni razpravi so se odločili, da prepustijo organizacijo vpisovanja socialni službi RLV.

Na seji so sprejeli naslednje sklepe:

Z volitev - Na voliščih RLV je bilo že ob štirih zjutraj živo /Slikal Ojsteršek/

1. Predsedniki IO OOS, ki v tajništvo DPO še niso javili, kateri bodo predstavniki njihove OOS v komisijah pri konferenci OOS, morajo to opraviti čimprej. Komisije so naslednje:

- a/ komisija za športno in rekreativno dejavnost,
- b/ komisija za kulturno dejavnost,
- c/ upravni odbor blagajne vzajemne pomoči in
- d/ komisija za krvodajalstvo.

Vsaka OOS delegira v vsako komisijo po enega predstavnika.

2. Vsaka od zgoraj naštetih komisij se naj čimprej konstituirata in izdelata okvirni program dela ter ga objavi v Informatorju.

3. Z upravo zimskega bazena se je potrebno takoj dogovoriti, da se dovoli ob dnevi, ki so rezervirani za kolektiv RLV, vstop v kopalnice s plačilnim kartončkom, s tem, da se vsakega vpiše v knjigo /priimek, ime in mat. številka/, ki jo je potrebno nastaviti v recepciji zimskega bazena.

Knjigo naj priskrbi tajništvo družbeno-političnih organizacij.

4. S kadrovsko službo RLV se je potrebno takoj dogovoriti, da se tov. Štajnerju kot plačanemu referentu za šport in rekreacijo določi delovno področje v okviru tehničnih priprav sindikalnih iger in da se ga ne angažira pri Atletskem klubu.

5. Kadrovsko-socialni sektor se naj čimprej poveže z zavodom za socialno zavarovanje in zdravstvenim domom Velenje, ter se dogovori za enoten termin, ko bi se začeli pregledi interesentov za preventivno zdravljenje.

S tem je potrebno seznaniti člane kolektiva preko Informatorja.

6. Strokovna služba RLV je zadolžena, da čimprej začne s sklepanjem aranžmajev z ustreznimi toplicami ter da seznaniti člane kolektiva, v katerih toplicah se bodo zdravili.

7. Predsedstvo sindikata RLV sodi, da obdržimo tudi v letošnjem letu isto število brezplačnih kart za naše upokojece kot v lanskem letu, s tem, da je gornja meja pokojnine upokojenca, ki se mu dodeli brezplačna deputatna karta, 1 350 din.

Za reševanje morebitnih socialnih problemov upokojenec pa naj društvo upokojenec vložiti naknadno prošnjo s konkretnimi primeri.

Po zapisniku T. Šeliga
priredil v.o.

Dopisujte
v svoje glasilo

Srečanje mladih rudarjev v Labinu

V nedeljo, 3. marca, so bile v Labinu IV. športne igre mladih rudarjev. Udeležilo se jih je 41 mladih iz naše delovne organizacije. Sodelova-

Iz naše jame: PK-3M, detajl in dva od moštva

le pa so še: ekipa mladih iz Labina, Mežice, Idrije, Trbovelj in Dobrinje pri Tuzli.

Tekmovali smo v malem nogometu, streljanju z malokalibrsko puško, namiznem tenisu, šahu, kegljanju in vleku vrvi.

Od naših so dosegli največ uspeha šahisti. Pa tudi strelci smo imeli dober dan, saj se je izkazalo, da je bil med nami najboljši posameznik. V skupni uvrstitvi smo dosegli tretje mesto.

Domačini so nas sprejeli pristrčno in nam ob koncu tekmovanj priredili še nastop folklorne skupine. S predstavniki delovnih organizacij, ki so spremljali tekmovavce, pa se je dalo pogovoriti tudi o delovnih problemih v njihovih in naši delovni organizaciji.

Razšli smo se z željo, da bi s podobnimi srečanji nadaljevali in da bi na njih sodelovali tudi starejši rudarji, saj so takšna srečanja nove možne poti prepotrebne medsebojnega spoznavanja življenja in dela rudarjev. Velenjčani smo domačine v zahvalo za gostoljubnost obdarili in jim za 3. marec, ki je stanovski praznik tamkajšnjih rudarjev, čestitali.

Prireditelj je uspela, mislim pa, da bi z boljšo organizacijo prireditev lahko imeli od nje še več. To si velja zapomniti, ker bomo eno pri-

hodnjih srečanj organizirali v Velenju, in sicer v počastitev 100-letnice rudarjenja v Šaleški dolini.

Feliks Zamuda,
RLV - vzhod

Kako daleč smo z uveljavljanjem delavske kontrole?

Pravzaprav gre za odgovor na vprašanja: ali je delovanje komisij delavske kontrole na rudniku, ki smo jih izvolili na lanskim volitvah, sploh zaživel? - in če ni, kje so vzroki? - ter, ali sploh imamo take probleme, ki bi jih lahko rešile le komisije delavske kontrole?

Iz tega zornega kota je gledala problematiko delavske kontrole na rudniku komisija delavske kontrole v skupnih službah /predsednik Mirko Žolnir/ in nalogo, da ga čim bolj osvetlimo, naložila uredništvu Rudarja.

Nalogo smo v uredništvu sprejeli in sklenili, da lahko na zastavljena vprašanja dobimo uporabne odgovore le, če jih bodo nakazali delavci sami in člani komisij delavske kontrole.

Za način zajemanja pogledov obojih na problematiko smo izbrali razgovor in prve tri teh imate zdaj pred sabo.

Kaj so nam povedali trije jamski delavci?

Razgovor je 18. marca v sodelovanju z varnostnim tehnikom Ivanom Grobelnikom vodil R. Batič, in sicer po temle vzorcu vprašanj!

Najprej, dovolite, da vam zastavim nekaj vprašanj kot enemu od članov celotnega kolektiva!

1. Ali občutite v podjetju kontrolo delavcev?
2. S čim na rudniku se bi po vaših izkušnjah in poznavanju problemov delavska kontrola morala takoj spoprijeti?
3. Ali imate praktično možnost, da vaša beseda pride do veljave kot nadzor nad gospodarjenjem in odnosi med delavci?
4. Na koga se bi v želji, da bi znotraj vaše delovne skupine boljše gospodarili in se razumeli, najraje obračali in kako?
5. V vaši TOZD imate komisijo delavske kontrole. Za delo komisije obstaja pravilnik. V njem piše, da nje delo vodi predsednik komisije, ki je odgovorna direktno delavcem. - Vedel bi rad, če poznate, oziroma če bi želeli poznati koga iz komisije delavske kontrole v vaši TOZD?
6. Naš pravilnik za delovanje komisij delavske kontrole določa, da mora biti delo komisij javno. - Ste seznanjeni z delom vaše komisije, oziroma ali ta sploh kaj dela?
7. Član komisije naj bi po pravilniku užival imuniteto, to pomeni: dokler je v komisiji, se ga ne more opustiti z dela; če komisija ne privoli, se ga tudi ne more kako drugače kaznovati za kršitev delovne dolžnosti, razen če se ta ne ugotovi s sodnim postopkom. - Kaj bi vi rekli; ali na rudniku dovolj spoštujemo tovrstno imuniteto - ta gre tudi članom delavskih svetov?

8. Koristno bi bilo poznati tudi vaše mnenje, ali so naše skupne strokovne službe in strokovne službe v TOZD toliko načelne in poštene, da bi - če bi delavska kontrola naročila - samokritično zbirale tudi podatke, da se ugotovijo ali preprečijo nepravilnosti v njihovem lastnem delu. - Kaj mislite; so naše strokovne službe take, ali pa bi v tem primeru komisija morala poklicati na pomoč koga od zunaj? To pravico komisija namreč ima!

Na vprašanja, ki vam jih bom sedaj postavljaj, prosim, da odgovarjate kot eden odgovornih za delovanje vaše SDS!

Delovanje komisij delavske kontrole na rudniku - kot je slišati - je takole: od 12. septembra lani, ko so bile izvoljene, večina od njih praktično ni naredila še nič!

1. Kje so, po vašem, vzroki za to?
2. Česa bi se morale komisije lotiti v zvezi z našimi samoupravnimi akti - oziroma ali je prav, da smo v delovni organizaciji skoraj brez njih, saj imamo trajno urejen samo zadnji sporazum o združevanju?
3. Stanovanjske zadeve! Pravilnik za točkovno ocenjevanje upravičenosti do rudniških stanovanj ravno zdaj prehaja v uporabo, in morda bi bilo potrebno, da bi delavska kontrola bila aktivna tudi v tej zvezi, kaj mislite?
4. Zagotovo smo pred pomembnimi vlaganji v razvoj jamskih, elektrostrojnih, elektroproizvodnih in elektro-prenosnih zmogljivosti v Sloveniji - naš kolektiv pa o njihovi načrtani dinamiki /hitrosti, obsegu in spremembah, ki naj bi jih prinesla/ ne ve nič podrobnega, čeprav se bo znotraj Elektrogospodarstva Slovenije pojavil kot sovlagatelj. - Je to prav - če ni, ali ni to tudi delovno vprašanje za naše komisije delavske kontrole?
5. Poraba proizvodnega materiala, recimo jeklenega podporja, je v jami - vsaj slišati je bilo - ponekod tolikšna, da v celoti zamenjujejo komaj mesec dni rabljeno novo podporje s čisto novim. - Če to drži - ali ni nevarno, saj verjetno zategadelj nekoliko večji odkopni učinek najbrž ne pokrije povečanja stroškov; in kaj bi glede tega lahko storila delavska kontrola?
6. Osebnih dohodki - je razdelitev zadovoljivo urejena, ali pa so v zvezi z njo izstopajoči problemi, ki bi jih bilo treba kmalu rešiti tudi s posredovanjem delavske kontrole?
7. V prakso prihaja, da v samoupravnih delovnih skupinah odločamo o temeljnih vprašanjih našega združenega dela in družbenega standarda; denimo o združevanju, stanovanjskih vprašanjih - bomo pa še o razdeljevanju osebnih dohodkov pa medsebojnih razmerjih, itd. S tem pa prevzemamo nase tudi vse temeljne odgovornosti v delovni organizaciji. - Ali je zato prav, da odločanje v skupinah v marsičem še nimamo dovolj organizirano; ni pregleda nad vodji skupin, še do sedaj ni pravilnika o njihovem organiziranju in delovanju - sklepi, mnenja, vprašanja in stališča z njihovih sestankov se ne analizirajo in upoštevajo sistematično, itd.?

Ivan Strmčnik, vodja SDS številka 104 strojnih priprav v Zahodnem polju - skupina je v severnem krilu pripravljala novo ploščo za čelo OMKT.

Delavci ne občutimo, da bi ta kontrola delovala, odkrito rečeno, tudi posebnih spodbud ne dajemo za začetek njenega delovanja.

Menim, da bi se v jami ta morala takoj spoprijeti s problemom slabega izkoriščanja delovnega časa pri pomožnih jamskih delavcih, pri tistih v "pozadini". Nas v pripravah in delavce na čelih namreč pri delu neprestano nadzira večina nadrejenih, njih pa le nekateri in še ti ne vedno. Tudi pri sestavljanju delovnih skupin ni vse v redu; preveč je premeščanja delavcev iz ene v drugo skupino - tudi takega, da se primanjkljaj delavcev v eni odpravi na račun druge skupine, se pravi, da se problem samo prenese, ne pa v resnici reši.

Možnost, da moja beseda pride do veljave, imam.

Za reševanje problemov bi se še naprej najraje obračal na nadzornika, poslovodjo ali obratovodjo, saj je to po tej poti bilo doslej večinoma uspešno.

Iz komisije delavske kontrole v naši TOZD poznam Pavleta Vrečarja.

Ne vem, če je ta komisija že kaj delala.

O imuniteti članov komisij delavske kontrole pri njihovem delu mislim, da bi bila vsem zagotovljena, saj na rudniku opravljanje samoupravnih funkcij že po tradiciji spoštujemo, ne pa oviramo.

Rekel bi, da bi naše strokovne službe bile dovolj poštene tudi pri zbiranju podatkov o morebitnih nepravilnostih pri lastnem delu.

Vzrokov, zakaj komisije delavske kontrole še niso začele delati, v moji skupini ne poznamo in nismo razmišljali, kateri bi bili.

V skupini ne občutimo potrebe, da bi se komisije delavske kontrole morale lotiti problematike samoupravnih aktov delovne organizacije.

Glede stanovanjskih zadev ne čutimo potrebe po delovanju komisij delavske kontrole.

Prav bi bilo, da komisije zberejo podatke, koliko naj bi naše podjetje kot sestavni del Elektrogospodarstva Slovenije prispevalo k investiranju v razvoj energetike v Sloveniji, o katerem zadnje mesece na veliko govori tisk, radio in TV.

Problem prevelike potrošnje novega jeklenega podporja ni naš, ker vgrajujemo večinoma staro podporje, in to že daljša v nespremenjenih količinah - kako pa je s porabo drugod po jami, pa se ne pogovarjamo.

Glede osebnih dohodkov v pripravah bi bilo dobro, da tudi delavska kontrola prouči, če je prav, da smo v poprečju za dve grupi na slabšem kot na odkopih, saj moramo zadnji dve leti sami še predvrtavati, kar je bilo prej delo posebnih vrtalnih skupin. Večkrat moramo sami opraviti tudi del tega, kar bi morala strojna služba, pa ne more, ker nima dosti delavcev.

O odločanju v samoupravnih delovnih skupinah bi rekel, da je dovolj organizirano - tudi ko gre za odločanje o najvažnejših vprašanjih podjetja in kolektiva. Tudi na obveščanje z Informatorem in Rudarjem nimam pripomb - vsebine, mislim, ni ne premalo ne preveč; vsak lahko zve iz njiju, kar mora vedeti, dosti pa je na razpolago tudi drugega; eden prebira eno, drug pa drugo - pač kar koga osebno zanima. Kljub temu pa bi - vsaj v moji delovni skupini - radi prejeli tudi Šaleškega rudarja, oziroma Naš čas, kot se zdaj imenuje.

Franc Miklavčič, zapisnikar SDS Ivana Sevčnikarja v jamskih gradnjah - skupino smo dobili pri permanizaciji proge na koti - 72 severnega krila Zahodnega polja. Permanizirali so na nov način; kakšen je ta, in da je manj naporen in bolj gospodaren kot do sedaj najzanesljivejši, pa lahko na grobo zveste iz sestavka na koncu teh razgovorov.

Še ne občutimo kontrole delavcev.

Mislím, da ni problemov, s katerimi se bi delavska kontrola morala takoj spopasti.

Imam možnosti, da uveljavim premišljeno kritično besedo - preko nadzornika ali obratovodje.

V želji, da bi boljše gospodarili in se razumeli, se bi najraje obračal na nadzornika ali obratovodjo - opažanja problemov pa bi bil pripravljen posredovati tudi komisiji delavske kontrole; pismo in podpisan.

Od članov komisije delavske kontrole v naši TOZD poznam Stojana Stankoviča, ki je predstavnik naše delovne enote v komisiji.

Nisem slišal, da bi naša komisija delavske kontrole delovala.

Na rudniku dovolj spoštujemo imuniteto, ki gre

članom samoupravnih organov.

Ne verjamem, da bi sploh bila kje strokovna služba, ki bi bila toliko samokritična, da bi pošteno zbirala podatke tudi o lastnih nepravilnostih pri delu - pomoč bi delavski kontroli morala priti od zunaj.

Vzrok, da komisije delavske kontrole še ne delujejo, je predolgo čakanje na pravilnik - naš delavski svet ga je sprejel šele na predzadnji seji.

V skupini mislimo, da ni kaj takega v zvezi z našimi samoupravnimi akti, o čemer bi morale razpravljati komisije delavske kontrole.

Ni potrebe, da bi delavska kontrola posegala v stanovanjske zadeve rudnika - saj v SFRJ mi te še najboljše rešujemo.

Kdor hoče, je z vlaganji v razvoj energetike Slovenije lahko dovolj seznanjen, in ni treba, da bi za to skrbela delavska kontrola - veliko pa se nas na rudniku sprašuje, kdaj bomo že enkrat izplavali iz nadurnega dela; preveč je le obljubljanja, da se bo nadurno delo nehalo.

Glede problema prevelike porabe jeklenega podporja bi delavska kontrola morala raziskati: zakaj izropano podporje leži tudi po mesec dni, ne da se bi kdo zanj zmenil?, kako preprečiti, da se ne bi zgubilo toliko matic objemk - do 30 % se jih izgubi? - in zakaj ni predvidenih ljudi za

Ivan Strmčnik, četrti z leve: "... preveč je premeščanja ..."

Franc Miklavčič: "... v SFRJ mi te še najboljše rešujemo."

spravilo izropanega podporja?

Pri razdeljevanju osebnih dohodkov, mislim, zaenkrat ni dela za delavsko kontrolo.

O odločanju v SDS lahko rečem, da je v redu in v primeri s tistim na nekdanjih zborih delavcev boljše.

Jože Juteršek, vodja SDS strojna delavnica ZAHODA /tudi znan rudniški racionalizator/

Na splošno bi o delavski kontroli povedal: tu in tam z vprašanji je že možna, da pa bi si delavec lahko privoščil kontrolo zahtevnejših del - za to pa ima še premalo strokovnega znanja; nekaj znanja za tako delo bi moral imeti. In odgovor na prvo vprašanje! Kakih poročil o organiziranosti delavski kontroli ni - ni vidnega dela; morebiti tudi zato, ker delavci zaupajo v izbrane in izvoljene predstavnike in zato niti ne čutijo prave potrebe po delavski kontroli.

Umestna naloga za člane komisij delavske kon-

trole bi bila organizacija seminarja, na katerem naj bi se seznanili, kako in kaj delati v komisijah. Spričo vse administracije in dokumentacije, ki ju sedaj zahteva delo, mislim, da noben član komisije ne bi mogel opravljati svoje dolžnosti, ne da bi šel skozi ustrezno pripravo nanjo. Poleg tega pa bi bilo treba aktivnost članov v komisiji delavske kontrole usmeriti na področja, ki so blizu njihovem delu oziroma stroki. Osnovno izhodišče za njihovo delovanje pa naj bi bilo zaupanje in ne sumničenje.

Glede vprašanja, ali imam praktično možnost, da kot posameznik uveljavim svojo besedo kot nadzor nad gospodarjenjem in odnosi med delavci, bi rekel: vsak gleda, da svoje delovno

Jože Juteršek: "... se bi obračal, če bi smatral, da je sposobna."

mesto uresniči - in zato že najde poti, da to doseže.

Za dosego boljšega gospodarjenja in razumevanja v delovni enoti, skupini se bi obračal tudi na komisijo delavske kontrole, če bi smatral, da je sposobna.

Iz komisije delavske kontrole v naši TOZD poznam Lojza Penška.

Ne vem, da bi naša komisija delavske kontrole delala.

Imuniteto članov samoupravnih organov na rudniku občutljivo upoštevamo.

Preden naj bi komisija delavske kontrole kjerkoli za karkoli iskala pomoč, bi to morala utemeljiti. Sicer pa je vsak po svoje egoist - in s tem mislim, da sem odgovoril, kako se bi naše strokovne službe obnašale pri zbiranju podatkov, da se odkrijejo njihove morebitne lastne nepravilnosti pri delu. Sploh pa mislim, da znotraj rudnika do večjih nepravilnosti tako in tako ne more priti, ker je delo pošteno, premišljeno in utirjeno. V poštev pridejo le običajni operativni problemi, za rešitev katerih pa je tako in tako potrebna strokovna komisija.

Vzrok za nedelavnost komisij delavske kontrole je verjetno negotovost njihovih članov v lastne strokovne sposobnosti za njihovo delovanje.

Česa se bi morale lotiti komisije delavske kontrole v zvezi z internimi samoupravnimi akti? - To se bo šele pokazalo!

Glede stanovanj! Komisije delavske kontrole bi morale odigrati vlogo ravnatelja v sporih, ki bi nastali po točkovni oceni upravičenosti posameznikov do stanovanj.

Glede sovlaganja v razvoj energetike Slovenije - delavska kontrola bi lahko posredovala le podatke, ki so na nivoju njene strokovnosti.

Glede razdeljevanja osebnih dohodkov - delavska kontrola naj bi se poglobila v problem analitične ocene delovnih pogojev.

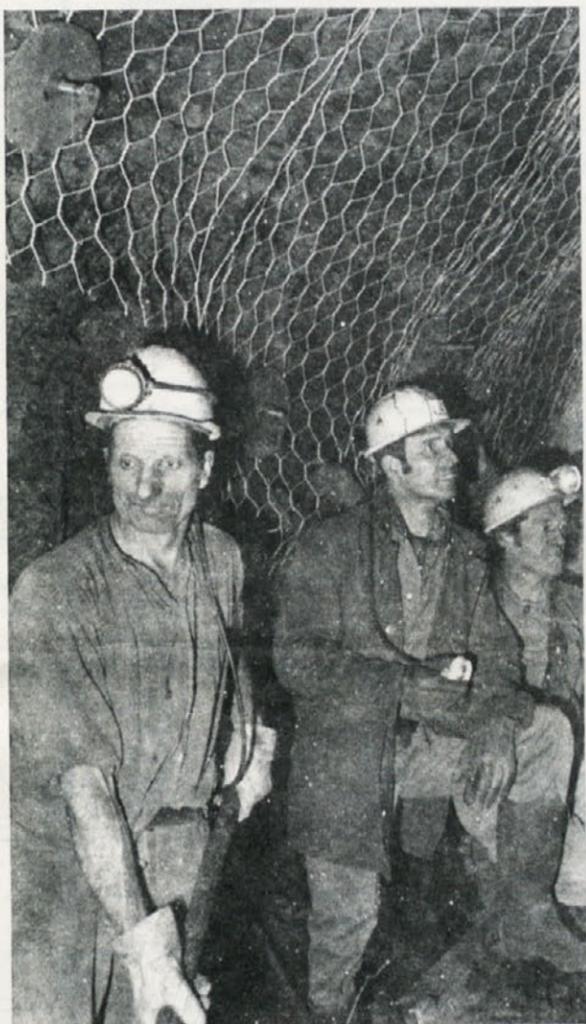
/Predzadnje vprašanje ni bilo zastavljeno./

Ker so sestanki pogosti in se problemi rešujejo sproti, so SDS dovolj organizirane in bolj uspešne pri odločanju, kot so bili zbori.

Objavljene prispevke, napisane v prostem času, nagrajujemo po pravilniku; od 30 do 65 par vrstico!

Za sklep predlog članom kolektiva

Predlagamo, da nadaljnje razgovore o delavski kontroli vzdržujete tudi člani kolektiva sami, saj vprašanja so postavljena /prva skupina za kateregakoli člana, druga skupina pa za vodje

Iniciator permaniziranja na nov način ing. Ažber Pavle - drugi z leve

in zapisnikarje SDS/ - tako da je treba zapisati le odgovore nanje in jih podpisane poslati v uredništvo, ker bomo avtorja, če bodo odgovori tehtni, nagradili.

Uredniški odbor

Nadzornik Vinko Petek o novem načinu permaniziranja jamskih prog

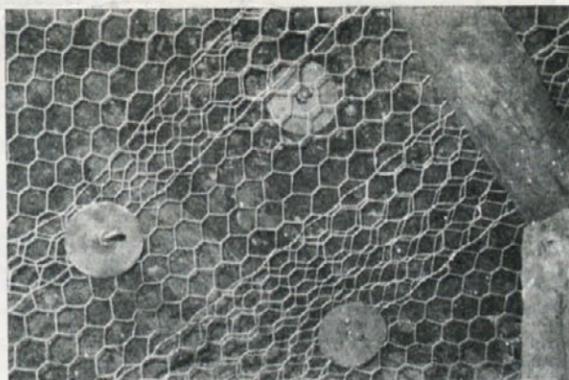
Ko sva z Ivanom Grobelnikom šla v jamo, z na-

menom, da se zastavijo razgovori o uveljavljanju delavske kontrole, sem imel priložnost, da se поблиže seznanim tudi z novim načinom permaniziranja prog. To pa zato, ker je nanoslo, da sva tisti dan, ko sva imela za razgovore predviden čas, lahko šla le v severno krilo Zahodnega polja - in celo še v predel, kjer so jamske gradnje bile ravno pri tem delu. Povrh tega sva imela še srečo, da je lahko bil z nama nadzornik Vinko Petek, saj je imel približno enako pot kot midva, ko je šel pregledovat napredovanje tega permaniziranja.

Priložnost sva seveda izkoristila tudi tako, da sva nadzornika Vinka vpraševala o tem in onem v zvezi s permaniziranjem na nov način in kar

Na meji dveh načinov permaniziranja

Mreža za opaž je pripravljena - opaziti je tudi vidne dela treh sider

sva od njega zvedela morebiti utegne zanimati še koga drugega v kolektivu. Zato tudi ta sestavek.

Vinko Petek je povedal tole!

Do sedaj smo trajnost jamskih prog še najbolj zagotovili tako, če smo njihove stene obzidali, v praznine - ki se jim za zidom ne moremo izogniti - pa vbrizgali EF pepel in zid potem še ometali.

Tako delo imenujemo permanizacija prog.

Opisan način permaniziranja pa nivedno zanesljiv, in tudi zamuden in težak je, ker mora biti zid okrogel in ker je treba precej visoko dvigovati težke zidake. Zaradi jamskih pritiskov in drugih vzrokov zid večkrat tudi napoka ali se celo podre, z odpadanjem ometa pa se je tako in tako treba sprijazniti.

Zato že nekaj let iščemo in premišljujemo nove in boljše načine permaniziranja, in že pred dvema letoma je naš obratovodja ing. Pavle Ažber hotel vpeljati način, ki smo ga zdaj, končno, le začeli uporabljati; zakaj šele zdaj, točno ne vem - menda zato, ker ni bilo prej pravega razumevanja za iniciativo našega obratovodje.

Po tem načinu permaniziramo progo tako, da radialno na smer proge v stene zvrtno sistematično razmaknjene nekajmetrske luknje, vbrizgamo vanje tekoči beton in ko so luknje dobro zalite, vanje zagozdimo jeklene palice, imenovane sidra. Potem do tri dni počakamo, da beton zadobi potrebno trdnost, nato pa na stene proge pritrdimo redko jekleno mrežo ter nanjo za stenski opaž zopet nabrizgamo tekoči beton.

Prednosti takega načina permaniziranja so povedane že z opisom. Prva je ta, da z ustreznim sistemom "sidranja" lahko toliko ojačamo stene proge, da jamski pritiski ne pridejo do izraza - razen če pride do stebrnega udara. Potem, pri zidanju je šlo veliko lesa; za podpiranje zaradi varnosti in za zidanje v oboku, zdaj pa ga skorajda ne uporabljamo - gre ga le toliko, da zaradi varnosti nekoliko podpremo strop, dokler sidra ne zagrabi. Po novem načinu je treba pripraviti za proge tudi precej manjše profile, saj je bilo pri dosedanjem načinu treba misliti tudi na debelino zidu, ki je neprimerno večja kot zdaj debelina opaža. Injektiranje EF pepela odpade ...

Eno k drugemu torej omogoča manjši napor pri delu, hkrati pa večje dnevne napredke pri permaniziranju in, kot kažejo računi, tudi večjo trajnost prog. Še enkrat pa je treba poudariti, da pri njem porabimo zelo malo lesa, injektiranje z EF pepelom pa sploh ni več potrebno. Seveda pa so to šele začetki permaniziranja po novem, zato se bodo celotni rezultati, ki jih bo prineslo, šele pokazali.

Na rob zapisu vprašanje: "Ali je uvajanje novih tehnoloških postopkov, kot je ta, treba nagraditi?"

/rb/

Varstvo pri delu na RLV v letu 1973

Služba RLV za varstvo pri delu nam je te dni poslala poročilo o stanju varstva pri delu na RLV v preteklem letu. Ker se za navidez suhoparnimi podatki v resnici skrivajo dokaj tragični dogodki - in nenazadnje tudi dosti denarja in materiala, smo se odločili prikazati vsaj nekaj najznačilnejših podatkov o gibanju nezgod pri delavcih RLV.

I.

O pregledih zdravstvenega stanja delavcev govorijo TABELA I na naslednji strani!

Rezultati periodičnih pregledov pri 3 024 oseb kažejo omejeno sposobnost pri 476 oseb. Od tega 341 invalidnih oseb zaseda večinoma tista delovna mesta, ki so v skladu z odločbo invalidske komisije. Od preostalih 135 ljudi jih je 121 iz jamskih obratov, večini teh pa je delo v jami prepovedano. Pri številu omejitev delovne sposobnosti je tudi lani izstopala okvara vida. Služba za varstvo se je skušala dogovoriti z zdravstveno službo za ublažitev kriterija glede okvare vida; vendar specialist okulist še vedno meni, da človek, ki mora stalno nositi očala, ne more delati v jami. Z analizo v

TABELA I	JV	JZ	RŠC	J.G.	Kl.	ESO	ZO	EFE	Sp. up.	AP	Skupaj
za pregled - plan	1 207	839	525	78	192	283	183	67	31	20	3 425
izostalo oprav.	15	16	-	2	3	8	6	5	-	2	57
izostalo neoprav.	164	107	-	1	7	29	24	9	-	3	344
pregledanih	1 028	716	525	75	182	246	153	53	31	15	3 024
ugotovljeno omej. del. sposobnih	48	40	18	5	10	3	8	3	-	-	135
invalidov	132	71	36	2	26	24	42	3	3	3	341
ugotovljeno zdravst. spos.: štev., %	848	605	472	68	146	219	103	47	28	12	2 548
	82,5	84,5	90,0	90,5	80,0	89,0	67,5	88,7	90,5	80,0	84,2

SREČNO! - Naslovna stran ene tujih revij

letošnjem letu bodo te probleme najbrž rešili, saj bodo v njej ugotovili, s kolikšno zmanjšano vidljivostjo je še možno zaposliti človeka s slabšim vidom v jami - in na katerih delovnih mestih. Od drugih obolenj so nekoliko porastla obolenja krvi in krvnih organov, kar lahko pripišemo hitremu tempu življenja. Več je tudi okvar sluha, kar je posledica vse večje uporabe mehanizacije. Služba za varstvo se bo posvetovala z zdravstveno službo o uvedbi ustreznih zaščitnih sredstev.

Ob koncu 1973 je bilo evidentiranih 609 invalidov, od katerih jih je 464 prejelo nadomestilo OD; 63 invalidov te razlike ni prejelo, 16 invalidov ima II. kategorijo, 5 pa jih je na prekvalifikaciji. Odstotek invalidov od povprečnega števila zaposlenih na RLV je bil enak kot v letu 1972 /12,6%/, vendar je bil absoluten porast zaskrbljujoč, saj je odstotek ostal enak ravno na račun povečanja staleža.

II.

Nezgode pri delu

Število ponesr. na 100 zaposlenih kaže tabela III
Pogostnost in resnost nezgod glede na dejavnost pa kaže tabela IIII

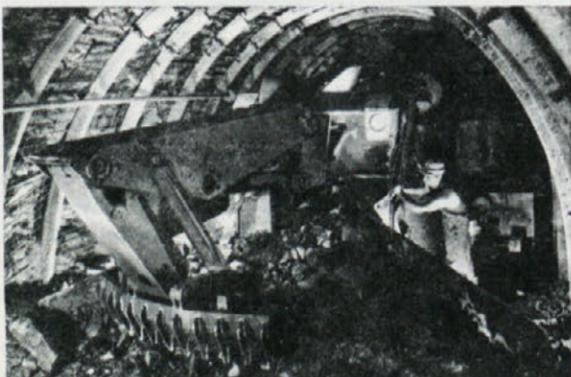
V zadnjih 5 letih je bila teža nezgod, izražena s številom izgubljenih dni na nezgodo takšna, kot kaže tabela IV!

Glede na jamska delovna mesta je bilo v letu 1973 največ nezgod na odkopih - kar 40,6 %, najmanj pa na pripravah - 11,6 %.

Število nezgod v osnovni dejavnosti stalno narašča, v pomožnih dejavnostih pa pada. Nasprotno pa število izgubljenih dni na nezgodo stalno pada, k čemur je pripomoglo upadanje števila težjih nezgod.

Velik odstotek nezgod na odkopih je posledica večjega števila delavcev - predvsem novincev. Vse te nezgode so v glavnem nastale pri kopanju, podpiranju in nakladanju premoga.

Glavna vira nezgod sta premog in kovinski deli, ki sta zastopana vsak s 25 %. Ta podatek kaže,

Iz tujih jam - Izdelava proge v hribini s pomočjo nakladalca zahodnonemške izdelave /ZL S 10/

TABELA II	Povpr. štev. zapos.	Skup. štev. nezg.	Na vsakih 100 zaposlenih se je ponesrečilo			
			v osn. dejavn.	v pomož. dejavn.	skupaj RLV	na poti
v letu 1969	4 029	746	22,45	7,79	18,48	0,60
v letu 1970	4 163	733	20,02	10,12	17,60	0,48
v letu 1971	4 483	791	22,12	9,73	17,68	0,38
v letu 1972	4 570	884	26,40	8,21	19,34	0,26
v letu 1973	4 805	1 033	29,40	7,65	21,58	0,89

TABELA III

Indeks pogostnosti /št. nezgod na 1 milj. opravljenih d. ur/
in indeks resnosti /št. izgubljenih del. dni x 1 000 000 : št. opr. del.ur/

Pogostnost	R e s n o s t					
	v osn. dejavnosti brez upoštev. smrtnih primerov	ob	v pomož. dejavn.	skupno RLV brez upoštev. smrtnih primerov		
v letu 1969	89,7	2 030	3 550	488	1 790	2 700
v letu 1970	87,6	2 230	-	930	1 820	-
v letu 1971	109,0	2 100	-	875	1 670	-
v letu 1972	95,0	2 230	3 250	400	1 590	2 240
v letu 1973	106,0	2 450	4 370	438	1 660	2 880

TABELA IV

Težina nezgod, prikazana s številom izgubljenih del. dni na nezgodo

	osnovna dejavnost	pomožna dejavnost	RLV
v letu 1969	20,9	13,3	20,0
v letu 1970	21,4	18,2	20,81
v letu 1971	19,4	19,0	19,3
v letu 1972	17,65	12,7	16,8
v letu 1973	17,25	11,75	15,55

da imajo delavci pač s temi največ opravka. Poškodb s kovinskimi deli je vse manj, tistih s premogom pa vse več. To se dogaja predvsem zaradi boljše zavarovanosti strojev in mehanizacije.

Največ se poškoduje tistih delavcev, ki so v jami manj kot 1 leto in so nekvalificirani ali polkvalificirani.

III.

Stanje varnosti in delo službe za varstvo pri delu

Republiški rudarski inšpektorat SRS je v 1973. letu opravil 18 pregledov, preiskav in sodelovanj v komisijah - kar je vse skupaj trajalo 62 dni. Vsi ukrepi, ki so bili predpisani ob pregledih, so bili uveljavljeni v predpisanih rokih - razen onih, ki so dolgoročnejšega značaja.

Požarno varnost površinskega področja in ob-

jektov je pregledala komisija, ki jo je sklical pristojni organ za notranje zadeve, ugotovljene pomanjkljivosti pa so odpravili v zahtevanih rokih.

IV.

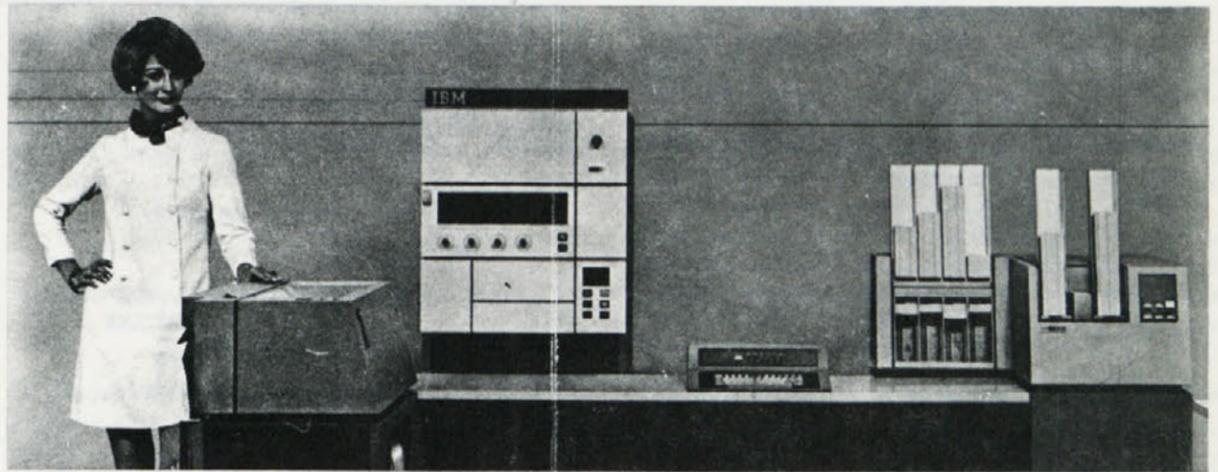
Jamska reševalna služba in služba prve pomoči

Reševalne vaje so bile čez leto praviloma 2-krat mesečno; v nedeljah in prostih sobotah. Vsaka vaja je trajala po 6 ur; od 6^h - 12^h. K vsaki vaji so vabili polovico članov. Tak način dela je omogočal, da reševalci iz nočne izmene ne hodijo na vajo, temveč se udeležijo druge vaje, ko nimajo nočne izmene. Program obsega 2 uri teorije in 4 ure praktičnega dela. V letu 1973 je bilo 26 vaj.

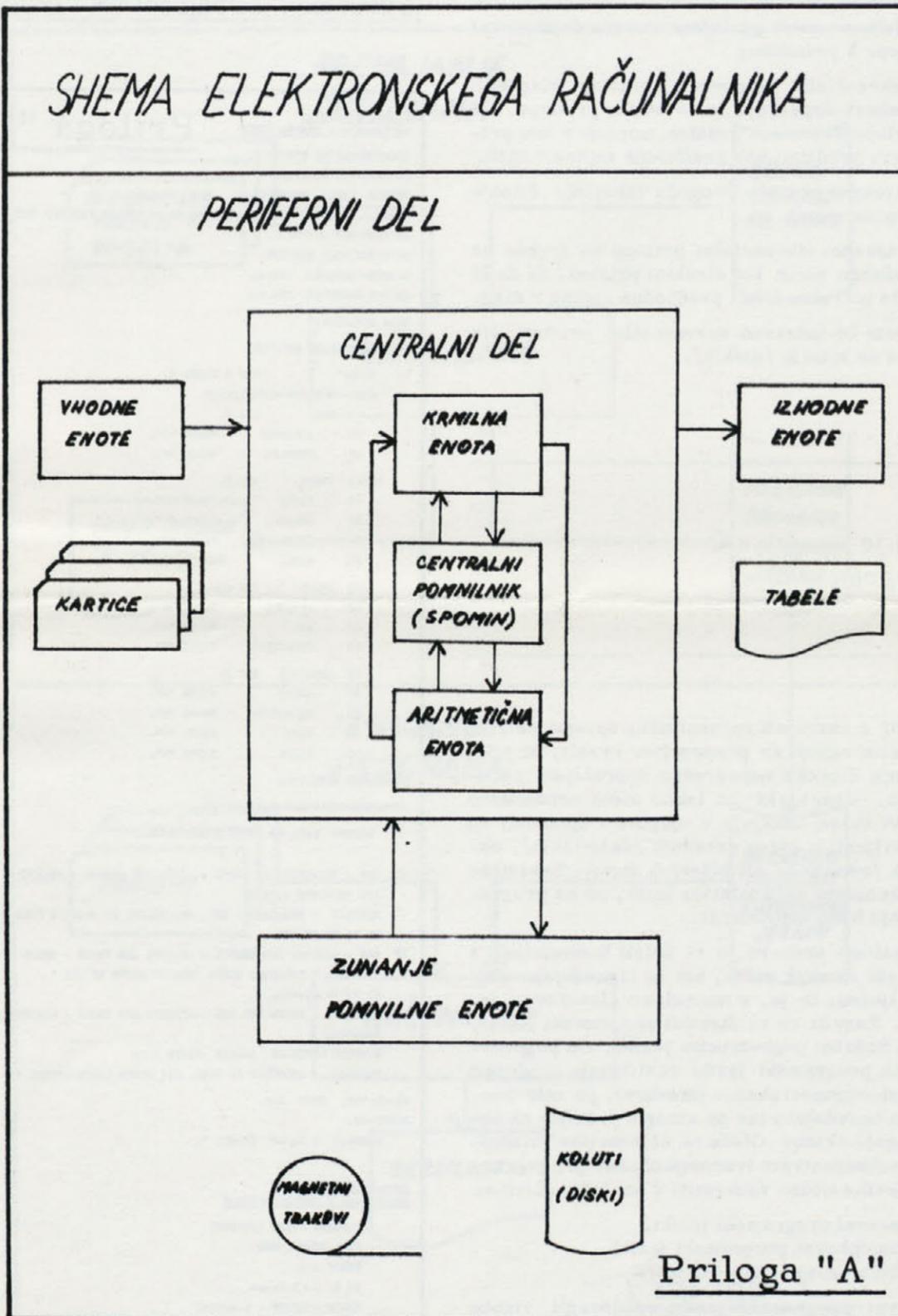
v.o.

Računalnik, osnova avtomatske obdelave podatkov

V razmeroma kratkem in burnem razvoju računalnika je človeštvo dobilo orodje, ki na marsikaterem področju življenja predstavlja nenadomestljivega sopotnika. V številnih primerih pa predstavlja moč računalnika edino možnost za

SHEMA ELEKTRONSKEGA RAČUNALNIKA

večini srečamo tako imenovane splošne digitalne elektronske računalnike. Ti se razlikujejo od procesnih računalnikov - ali od analognih računalnikov, ki prevedejo števila v fizikalno stanje /na primer električno napetost/ in manipulirajo s temi analognimi vrednostmi - s stalno logiko delovanja.

Nekaj zgodovine

Prvi pripomoček pri aritmetičnih operacijah so poznali pred 3 000 leti Kitajci. To je bil abacus, podoben krogličnemu računalu. Na Pascalovem "aritmetičnem stroju" iz leta 1642 je bilo možno seštevati zneske. Thomasov "arithmometer" iz leta 1820 je lahko izvajal vse štiri osnovne aritmetične operacije.

Prvič srečamo luknjane kartice leta 1804 v avtomatičnih statvah, uporabljenih za tkanje ponavljajočih se svilenih vzorcev. V zgornjem delu statv je tekla zanka luknjanih kartic, s katerimi so se avtomatično določale niti v vzorcu.

V letu 1833 je Anglež Babbage začel delo na zelo ambicioznem "analitičnem stroju", ki je bil po svojem konceptu pravi moderni digitalni računalnik. Po čitanju podatkov v spomin bi s podatki računal in rezultate na koncu izpisal; predvidoma naj bi dve števili seštel v eni sekundi, množenje dveh 50-mestnih števil naj bi trajalo eno minuto. Babbage stroja do svoje smrti ni dokončal, predvsem zaradi premale natančnosti, ki so jo lahko dosegli pri izdelavi sestavnih delov.

Obdobje od leta 1890, ko je Hollerith pri popisu prebivalstva ZDA uporabil luknjane kartice, do približno konca druge svetovne vojne, je obdobje kartičnih strojev. Vodilna na tem področju je postala firma IBM.

Na koncu tega obdobja se je kot višja stopnja avtomatizacije obdelave podatkov pojavilo nekaj "relejskih računalnikov" /Harvard Mark I/, ki so bili še zelo počasni.

Leta 1946 je bil izdelan ENIAC, prvi elektronski računalnik, s 18 000 elektronkami. Za tedanje čase je bil zavidljivo hiter in je zmožal 5 000 seštevanj v sekundi. Problem je ostalo programiranje tega stroja, ki se je opravljalo z ročnim nastavljanjem 6 000 stikal.

Koncept prvega računalnika, ki je v spominu poleg podatkov hranil tudi programe, je izdelal von Neuman. Po tem principu je bil leta 1951 narejen računalnik "Whirlwind".

Prvi računalnik na tržišču je bil UNIVAC I iz leta 1952, v letu, ki ga smatramo za začetek dobe računalnikov.

Industrija za proizvodnjo računalnikov narašča izredno hitro. Vodilna firma IBM je dosegla velik uspeh z modeli serij 1 400 /od leta 1960/ in 360 /od leta 1965/. Serijo 360 nadomeščajo

človekov znanstveni in tehnološki napredek.

V tem trenutku stotisoči računalnikov po vsem svetu, od Tokia do Buenos Airesa, od Moskve do Sidneya, 24 ur na dan, mirno in natančno pomagajo človeku v njegovem vsakdanjem življenju, na področjih, kot so na primer transport, prehrana, medicina, proizvodnja, izobraževanje, uprava. Vsakdo med nami se je na nek način že srečal z rezultati, ki jih je posredoval računalnik, bodisi pri športnih prireditvah, v banki ali drugod, bodisi na svojem delovnem mestu.

Uporabnost računalnikov je pri obdelavi podatkov izredno široka, vendar je omejena na reševanje tistih problemov, pri katerih poznamo

postopke /algoritme/ za njihovo rešitev. Število računalnikov v svetu naglo narašča glede na vedno novo odkrite možnosti njihove uporabe. Njihova zasluga je, da se lahko organizirajo veliki in kompleksni sistemi, v katerih predstavljajo s svojimi možnostmi shranjevanja množice podatkov in pravočasne analize teh podatkov prave živčne centre in obenem njihove nenadomestljive dele.

Po predvidevanjih za letošnje leto bo samo v ZDA v teku kakih 150 000 računalnikov. Število samo zase še ne pove mnogo, saj so med dvema računalnikoma lahko razlike kot med kolesom in letalom Concorde. Tudi po zasnovi in namenu so računalniki raznovrstni. V veliki

stroji naprednejše serije 370.

Ostali pomembnejši proizvajalci, vendar znatno manjši od IBM, so Univac, Burroughs, CDC, Honeywell, NCR, SDS, itd. V Evropi sta pomembnejša ICL in Siemens. Računalnike izdelujejo tudi na Japonskem, v SZ, na Kitajskem in drugod.

Shema elektronskega računalnika

/Ponazoritev v PRILOGI "A"1/

Računalnik delimo v glavnem na dva dela:

- centralni del in
- periferni del.

1. Centralni del

1. Krmilna enota vodi delovanje celotnega računalnika. Krmilna enota vodi izvajanje ukazov in ob razčlenjanju teh ukazov ugotavlja, kaj morajo opraviti posamezni deli računalnika.
2. Aritmetična enota opravlja osnovne aritmetične ter logične in primerjalne operacije.
3. Centralni pomnilnik shranjuje podatke in programe v binarni obliki /dvojiškem številskem sistemu, naš običajen je desetiški/.

Podatki prehajajo med enotami v centralnem delu z veliko hitrostjo, ki se pri najhitrejših računalnikih približuje svetlobni hitrosti.

II. Periferni del

V perifernem delu so enote, preko katerih pošiljamo v računalnik podatke in programe, dalje enote, na katerih so shranjeni podatki in na katerih dobimo rezultate obdelav. Med perifernimi enotami uvrščamo tudi daljinske priključke, ki so od računalnika lahko oddaljeni tudi nekaj sto kilometrov in povezani z njimi po telefonskih linijah ali po drugih komunikacijskih medijih.

1. Vhodne enote sprejemajo podatke, ki so zapisani na luknjanih karticah, luknjanih papirnatih trakovih, magnetnih ploščah /disketah/ ali prečitani z optičnim čitalnikom znakov ali dokumentov.
2. Izhodne enote prenašajo podatke iz centralnega pomnilnika in jih prikažejo v čitljivi obliki. Izhodne enote so vrstični tiskalnik /printer/, luknjalnik kartic ali traku, mikrofilmska enota, risalnik krivulj, televizijski zaslon, teleprinter, itd.
3. Zunanje pomnilne enote shranjujejo velike množine podatkov na sredstvih, katerih površina je prekrita s plaščem železovega oksida. Železni oksid se namagnetni in na ta način se podatek "zapiše". Mediji so lahko izmenljivi /prenosni/ ali fiksni. To so koluti /diski/, magnetni trakovi, fiksni koluti, magnetni bobni, magnetne kartice, celice podatkov, pa tudi zunanji feritni pomnilniki /pomnilniki iz kristaliziranega železa/.

Podatki so na zunanjih pomnilnikih razporejeni v tako imenovanih nizih /datotekah/. Osnovni graditelj niza je zapis /record/, ki vsebuje elementarne podatke. Velikost niza je odvisna od njegovega namena in lahko vsebuje 500, 20 000, 200 000, ali pa tudi več milijonov /na primer register prebivalstva/ zapisov.

Podatki v zapisu so lahko urejeni v več nivojih, na primer:

```

01 ZAPIS PODATKOV O ZAPOSLENEM
  02 SPOL
  02 PRIIMEK IN IME
    03 PRIIMEK
    03 IME
    03 DEKLIŠKI PRIIMEK
  02 BIVALIŠČE
    03 KRAJ
      04 POŠTNA ŠTEVILKA
      04 NAZIV KRAJA
    03 ULICA IN ŠTEVILKA
    03 OBČINA
  02 GRUPA

```

Pri delu z nizi se poslužujemo naslednjih metod pristopa k podatkom:

1. Sekvencialni /zaporedni/ pristop. Magnetni trakovi dopuščajo le to obliko pristopa. Če želimo dobiti nek podatek, moramo v tem primeru prebrati vse predhodne zapise v nizu.
2. Direktni pristop omogoča takojšnje čitanje zapisa v nizu.
3. Indeksno-sekvencialni pristop se izvede na podoben način kot direktni pristop, ne da bi bilo potrebno čitati predhodne zapise v nizu.

Direktni in indeksno-sekvencialni pristop sta možna na kolutih /diskih/.

Kaj je programiranje?

Hkrati z razvojem računalniške opreme se vlagajo velik napor za premostitev vrzeli, ki preprečuje človeku neposredno uporabljati računalnik. Ukazi, ki jih lahko stroj neposredno opravi in se nahajajo v njegovem spominu, so sestavljeni iz nizov dekadnih /desetiških/, oktalnih /osmiških/ ali binarnih števil. Taki ukazi, imenovani računalniški jezik, so za programiranje hudo neprimerni.

V idealnem primeru bi si želeli komunicirati s strojem na enak način, kot se izmenjujejo misli med ljudmi, to je, v normalnem človekovem jeziku. Razvili so se številni programski jeziki, ki so podobni pogovornemu jeziku. Od pogovornih se programski jeziki razlikujejo predvsem po nedvoumnosti ukazov /stavkov/, po zelo omejenem besednjaku ter po strogih pravilih za oblikovanje ukazov. Glede na učinkovitost in stopnjo svobodnosti pri tvorjenju ukazov je programski jezike možno razvrstiti v naslednje nivoje:

1. Naravni programski jeziki.
2. Postopkovni programski jeziki.
3. Zbirni in računalniški jeziki.

Naravni programski jeziki so dosegli visoko stopnjo podobnosti z živim jezikom in jih lahko brez poznavanja delovanja računalnika uporablja vsakdo, ki je dobrega seznanjen s problematiko nekega področja, za katero je naravni programski jezik razvit. Obstaja že vrsta programskih jezikov na tem najvišjem nivoju razvoja; na primer APL za področje matematike, STRESS za področje statičnih izračunov v gradbeništvu, itd.

Postopkovni programski jeziki so v principu neodvisni od vrste računalnika in služijo za opisovanje postopkov /algoritmov/. Postopkovni jeziki so univerzalni v tem smislu, da je možno katerikoli algoritem s področja eksaktnih znanosti, tehnike ali poslovne problematike zapisati in reševati na računalniku. Ti jeziki že omogočajo strokovnjaku, da svoj problem sam napi-

še v obliki, ki je sprejemljiva za računalnik. Večina programiranja poslovnih, tehniških ter znanstvenih obdelav poteka danes s pomočjo jezikov FORTRAN /prva verzija FORTRANA je bila razvita leta 1957; FORTRAN je kratica za FORMula TRANslator/, ALGOL /1958: ALGOrithmic Language/, COBOL /1959; COmmon Business Oriented Language/, PL/1 /1964; Program Language 1/.

FORTRAN in ALGOL sta uporabljana predvsem za reševanje znanstvenih in tehniških problemov, medtem ko je COBOL namenjen in prilagojen poslovnim obdelavam. PL/1 je univerzalnejši, vsebuje mnogo elementov zgornjih treh jezikov ter vrsto novih konceptov.

/Primer programa, napisanega v jeziku COBOL in FORTRAN, je v PRILOGI "B" - spodaj! /

Primer programa,
napisanega v jeziku COBOL

Priloga "B"

```

IDENTIFICATION DIVISION.
PROGRAM-ID. SMUCAMO.
AUTHOR. LARCO KDOBOLLI.
REMARKS. PROGRAM PREČITA PODATKE IN SE ODLOČI NAMESTO TEBE.
ENVIRONMENT DIVISION.
CONFIGURATION SECTION.
SOURCE-COMPUTER. IBM-S3.
OBJECT-COMPUTER. IBM-S3.
DATA DIVISION.
WORKING-STORAGE SECTION.
77 3-KRAT          PIC 9 VALUE 3.
01 KAKO-JE-DANES-S-SMUCANJEM.
   03 DAN          PIC X.
   88 DELAVNIK    VALUE "D".
   88 NEDELJA     VALUE "N".
   03 VREME       PIC X.
   88 JASNO       VALUE "J".
   88 OBLACNO     VALUE "O".
   88 VETROVNO   VALUE "V".
   88 SNEGI       VALUE "S".
   03 PREVOZ      PIC X.
   88 AVTOBUS    VALUE "B".
   88 AMI        VALUE "A".
   88 PESACENJE  VALUE "P".
   03 SMUCISCE   PIC X.
   88 GOLTE      VALUE "G".
   88 MALA-KOPA  VALUE "M".
   88 PECA       VALUE "P".
   88 SALEK      VALUE "S".
PROCEDURE DIVISION.
JUTRANJE-VPRASANJE-RACUNALNIKU.
ACCEPT KAKO-JE-DANES-S-SMUCANJEM.
IF DAN = DELAVNIK AND VREME = JASNO AND PREVOZ = PESACENJE
AND SMUCISCE = SALEK
DISPLAY " VPRASAJ NA TEL. 243 KOLIKO JE SNEGA V ŠALEKU "
GO TO TO-JE-VSE.
IF DAN = NEDELJA AND PREVOZ = AVTOBUS AND VREME = SNEGI
DISPLAY " OSTANEMO RAJŠI DOMA IN SPIMO DO 11H "
GO TO TO-JE-VSE.
IF SMUCISCE = GOLTE AND DAN = NEDELJA AND VREME = (JASNO OR
OBLACNO)
PERFORM ZBUDI-SE 3-KRAT TIMES ELSE
DISPLAY " OIHOČITE SE SAMI, KAJ BOSTE DANES POČELI ".
TO-JE-VSE. STOP RUN.
ZBUDI-SE.
DISPLAY " TAKOJ VSTANI ".

```

Primer programa,
napisanega v jeziku FORTRAN

```

PROGRAM KVAIK (OUTPUT)
REAL KQRN, KQR
KQRN = 1.
DO 1 I = 1, 10000
KQRN = KQRN + 0.0001
KQR = KQRN * KQRN
IF (KQR .GT. 2) 2, 1
1 CONTINUE
2 WRITE (50, 100) KQRN
100 FORMAT (1H1, //, *NA VRSTIČNEM TISKALNIKU BO NAPISANO:*, //,
+ *KVADRATNI KOEF. OD DVA JE *, F7.4)
CALL EXIT
END

```

Glavni postopkovni jeziki so standardizirani. Zaradi raznih potreb se jeziki razvijajo, in pojavljajo se njihove nove standardizirane verzije. Čeprav so standardi obvezni za vse proizvajalce računalniške opreme, se izkaže, da brez nadaljnega ne moremo prenašati programov z enega na drug računalnik.

Programa, napisanega v postopkovnem jeziku, računalnik ne more neposredno izvajati. S posebnim programom, imenovanim prevajalec /compiler/, računalnik razdrobi posamezne ukaze postopkovnega programa v množico elementarnih ukazov računalniškega jezika. Šele te ukaze računalnik "razume" in jih v naslednji fazi izvaja.

/Proces prevajanja in izvajanja programa poteka, kot je prikazan v PRILOGI "C"/

Medtem ko za postopkovne jezike govorimo, da so problemsko orientirani in jih lahko izvaja vsak računalnik, so zbirni jeziki /assemblerji/ strojno orientirani in specifični za računalnik. Assembler je simbolični jezik in je primernejši

s to tematiko. Preostali trije bodo objavljeni v naslednjih zaporednih številkah Rudarja. Potrebo po njih pa nakazuje dejstvo, da tudi v naši delovni organizaciji prehajamo na obdelavo podatkov z računalnikom oziroma, kot se imenuje pri nas, na AOP - avtomatsko obdelavo podatkov.

In o čem bodo informirali preostali članki?

O prednostih avtomatske obdelave podatkov v primeri s klasično obdelavo ter njenem predvidenem obsegu in doseženih fazah priprav za uvedbo v naši delovni organizaciji!

mi, vendar sem prepričan, da se zavoljo slikovitosti spleta tvegati preprostost v korist boljše razumljivosti. Človeku se prej ali slej mora zazdeti čudno, kako more droben pastir popolnoma obvladati celo čredo močne govede, od katere vsaka žival lahko vleče navkreber nekaj sto kilogramov tovora. In temu pastirčku se stvar prav nič ne zdi čudna; nobena od teh živali enostavno ne ve, kolikšna je njena moč v primeri s pastirjevo, niti ne, kolikšna je moč črede; še najmanj pa, kako se bodo vedle druge živali v čredi, na čigavo stran bodo stopile.

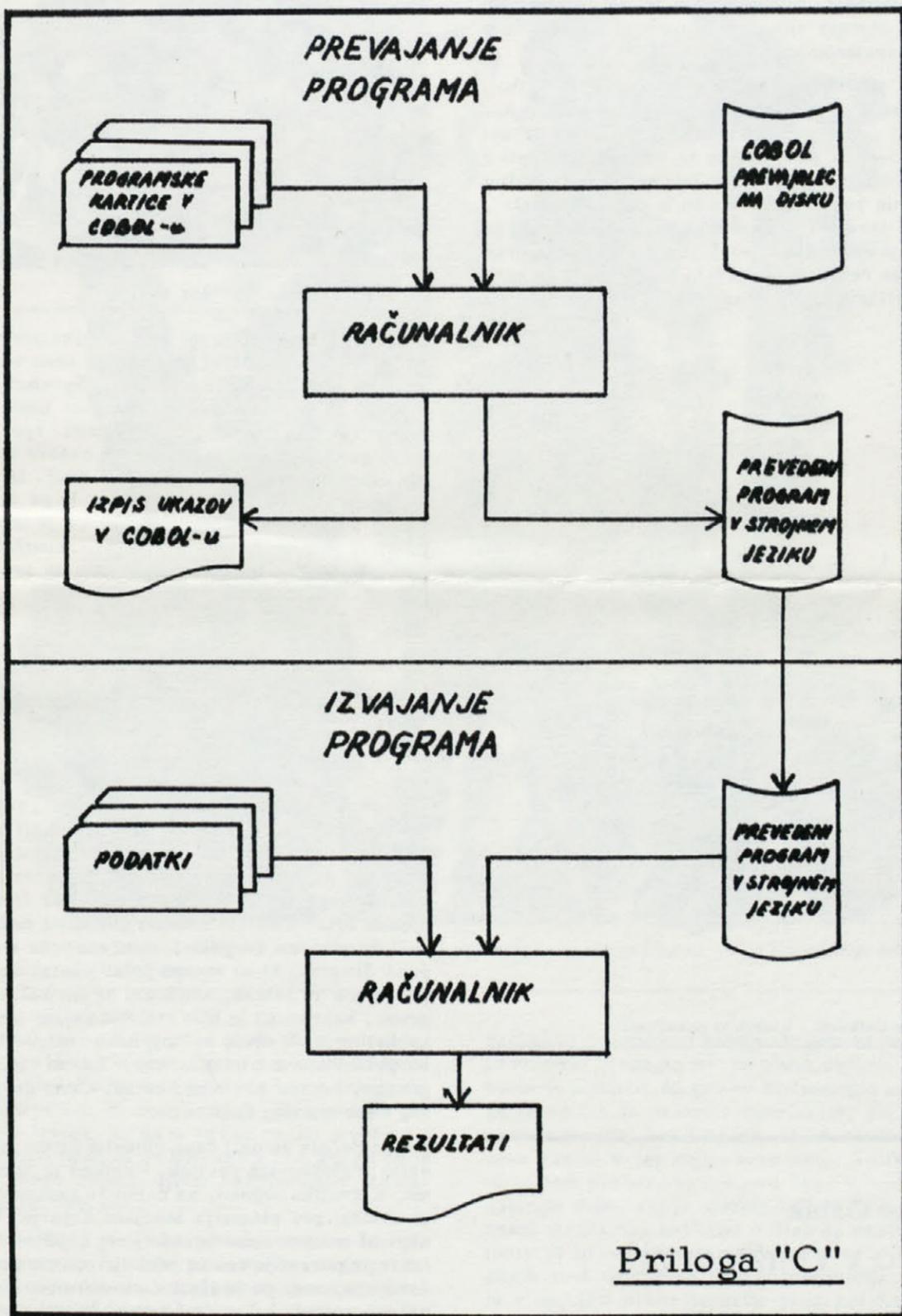
Ta primer zares ni posebna domislica, je pa dovolj jasna slika razmer v človeški družbi, kjer že desetisočletja peščica ljudi nasilno odvzema presežek dela velikanski večini - in ji zaradi te svoje možnosti tudi drugače kroji usodo. Ali ni čisto naravna misel, da je to razmerje absurdno, proti razumu, da bi se ga dalo s silo premagati. Devet desetih človeštva bi vendar lahko kadarkoli opravilo s tisto neproduktivno in pomehkuženo desetino. Če jih je deset - in eden med njimi vihti bič nad ostalimi, mar ne bo samo deveti tvegala, da jih dobi po plečih, ostalih osem pa bo nasilnika z lahkoto pripognilo k tlom? Zaradi česa se torej devet ljudi, ki pošteno žive in delajo, ne more združiti zoper enega za pravično stvar? Če hočemo priti temu vprašanju do dna, se moramo vprašati, ali že od nekdaj vemo, da je družba razdeljena na gospodarje in sužnje, na vladajoče in vladane?! Družboslovna literatura od prvih začetkov evropske znanosti, t.j. od starih Grkov naprej, sicer deli ljudi na razrede, vendar te razrede vrednostno drugače opredeljuje, kot pa jih opredeljujemo danes. Za velike grške filozofe, ki so utemeljili evropsko misel, so proizvajalci /sužnji/ samo govoreče orodje, resno štejejo le svobodnjaki, ki se ukvarjajo s politiko in modrovanjem.

Vsa modrost jim ni pomagala do spoznanja, da je DELO tisti potrpežljivi učitelj, ki je naredil iz živali človeka - in iz človeka razumnega človeka. In delo je tisto, kar je Aristotelu omogočalo, da se je predajal umskemu snovanju. In po vsem tem je moralo preteči še dva tisoč let, proizvodni način je moral spraviti delavca v popolno odvisnost; odtrgal ga je od narave, ga zavlekel v bedna mestna naselja in ga priklenil k stroju, da se je lahko z vso jasnostjo porodila ideja, da prave zgodovine ne delajo vojskovođe in muhasti vladarji, pač pa ta velika množica ljudi, ki delajo - in ne morejo odločati o svojih izdelkih ...

Šele doba, v kateri je postalo suženjstvo najbolj paradoksalno, saj se je skrilo za formalno nedotakljivo osebno svobodo - to svobodo pa bi proletarci lahko uresničili le, če bi se znebili temeljnih značilnosti proletariata - odvisnosti od tržne cene delovne sile, ki je njihova edina lastnina; šele ta doba je lahko prav iz svojega meščanskega jedra pognala misel, da tvorijo vsi delavci poseben družbeni razred, ki je na osnovi predhodnih transformacij postal objektivno sposoben, da prepozna samega sebe kot razred s skupno družbeno usodo.

Proletariat - ta velika in močna sila, ki doslej ni vedela za svojo moč in svojo usodo, se je torej prebudil iz zgodovinskega sna - in zagledal v samem sebi alternativno pozitivno družbeno silo. Krivice, ki jih je pred tem spoznanjem občutil vsak delavec posebej kot posamične krivice, se v tej luči pokažejo kot temeljna krivičnost sveta, kot nasprotje med delom in delitvijo. Tako se marksizem kaže predvsem kot kulminacija nekega razvoja, ki je prišel tako daleč, da je lahko poimenoval samega sebe - in se dogovoril za akcijo.

v.o.

za programiranje kot računalniški jezik. Vsakemu ukazu v zbirnem jeziku ustreza v splošnem le en ukaz v računalniškem jeziku. Zbirni jeziki vsebujejo pogosto močnejše ukaze /makro ukazi/, katerim ustreza več ukazov računalniškega jezika. Predno program v zbirnem jeziku lahko izvedemo, ga je potrebno prevesti.

Jaril Lavrenčič, dipl. ing., vodja oddelka za avtomatsko obdelavo podatkov /v pripravi/

Premišljevanje o marksizmu /2/

PRIPIS UREDNIŠTVA - Objavljen članek o računalništvu je prvi od štirih naročenih člankov

Mogoče mi bo kdo očital, da vulganiziram znanosti pripadajoče stvari z drznimi primerjava-

Bravci imajo pravico, da v skladu z zakonom o javnem obveščanju oziroma internim pravilnikom v Rudarju objavijo svoje odgovore na članke, ki jih ta prinese.

Za boljše razumljivost /4/

Proletariat

/lat. proles = naraščaj; proletarius = revni meščan z mnogo otrok/

Proletariat iz rimskih časov pomeni množico obubožanih meščanov brez lastnine in brez dela, ki so živeli na račun suženjskega dela. Ker so bili formalno svobodni, so imeli volilno pravico, zato so jih tekmeči na volitvah nagrajevali z denarjem, žitom - in prirejanjem gladiatorskih iger. V tistem času je proletariat torej neproduktivna, zajedalska družbena skupina, ki je samo še povečevala bremena sužnje. V začetku razvoja kapitalizma, posebej pa še v 18. in 19. stoletju, ko zajame Evropo industrijska revolucija, nastane nov razred izkoriščanih ljudi, razred industrijskih proletarcev, ki nimajo ničesar drugega kot pa svojo delovno moč in sposobnost. Če hočejo živeti, so torej prisiljeni prodajati svoje moči kapitalistom, ki jim ne plačujejo po vrednosti proizvoda, ampak po vrednosti dobrin, s katerimi proletariat še lahko živi in se množi ter tako ustvarja novo delovno silo. Razlika med tema vrednostima je presežna vrednost, ki jo kapitalist razdeli na razširjeno reprodukcijo in svojo osebno porabo. Pri vsem tem je treba povedati, da proletarci - torej mezdni delavci - niso imeli že od vsega začetka jasne predstave o tem, da so pripadniki posebnega razreda, ki je edini sposoben končati razredna nasprotja - tako, da sam prevzame oblast in proizvodna sredstva. To zavest sta v znanstveni obliki izrazila šele Marx in Engels, ki sta s pomočjo analize zgodovinskega razvoja /historični materializem/ in takratnega načina proizvodnje /politična ekonomija/ spoznala nujnost propada kapitalistične družbe, ker bo organizirani proletariat prejko slej razlastil svoje razlaševalce /kapitalist z odvzemanjem presežne vrednosti nenehno razlašča delavca/ in sam organiziral vse štiri faze gospodarskega ciklusa - proizvodnjo, delitev, menjavo in porabo.

Pedagogika

Znanost o osnovnih načelih, sredstvih in metodah vzgoje!

Bolj konkretna je metodika, ki govori o načinih vzgoje, didaktika pa je neposredna uporabpedagoških in metodičnih načel v vzgojnem procesu. Pedagogika si prizadeva, da bi uredila in razložila izkušnje in spoznanja pri delu z mladino - in da bi določila smisel ter naloge vplivanja na mlado generacijo. Pedagogika je zasnovana na dejstvu, da otrok duševno ne dozori sam po sebi, ampak ga mora njegovo okolje /dom, šola/ sooblikovati. Otroku moramo dati čimveč znanja o prirodi in družbi, telesno-kulturne in zdravstveno-higienske navede, moralno vzgojo, ki naj oblikuje otrokov značaj, estetsko vzgojo, ki naj nauči otroka zaznavati lepoto in umetnine - ali celo za ustvarjanje le-teh. Vse te naloge so med seboj povezane in ena ne more biti uresničena brez druge. Med pedagogiji, od najstarejših časov do danes, so najpomembnejša imena: Sokrat, Platon, Cicero, Seneka, Komensky, Montaigne, Rousseau, Montessori - med najuspešnejše pa sodi sovjetski pedagog S. Makarenko, čigar delo Pedagoška poema imamo tudi v slovenščini.

Anarhizem

Politično gibanje za družbo brez razredov in oblasti, ki ga je teoretično najradikalneje utemeljeval Proudhon. V času I internacionale je potekal odločilni boj med Bakuninom kot predstavnikom ruskega anarhizma in K. Marxom. Anarhizem je zgrešen predvsem zato, ker ne upošteva načina za prevzem oblasti in razlastitev buržoazije - torej diktature proletariata. Absolutne svobode posameznika, kot jo zagovarja anarhizem, ni, saj je svoboda vedno konkretna, vezana na določen odnos. Svoboda posameznika se lahko uresničuje samo ob istočasni nesvobodi. Svoboda dela in delitve po delu lahko obstaja samo ob nesvobodi izkoriščanja in prisvajanja brez dela.

Lenin je v knjigi Država in revolucija najbolj sistematično razkril nesmisel sanjarjenja o nekakšni popolni demokraciji, o svobodni državi itd. Seveda pa ne kaže te teorije zlorabiti v stalinističnem smislu, ki želi spremeniti ljudi v pokorne podanike, ki se ne bi nikoli "puntali", nikoli izražali drugačnega mnenja, kot jim ga skušajo vsiliti, ki bi vselej brez kritičnega premisleka rekli DA. Dobro bi bilo vedeti, da ravno etatizem izziva anarhistične težnje.

v.o.

Vasilije Četković - Človek je nesmrtnost

Vinko Ošlak

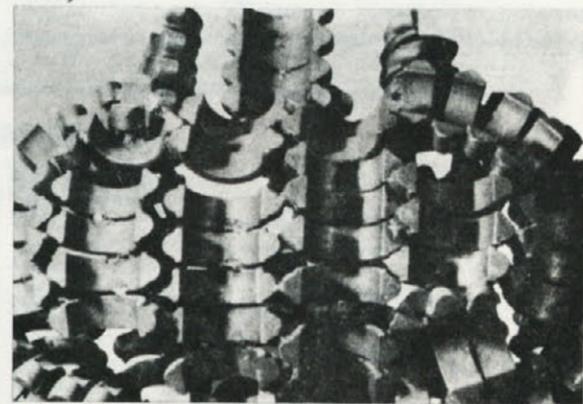
NOVO V KNJIŽNICI /4/

Razstavljal

Vasilije Četković

V velenjski knjižnici so 1. marca odprli razstavo varjenih plastik mladega črnogorskega kiparja Vasilija Četkovića, ki živi v Zadobravi pri Škofji vasi. Končal je Meštrovjevo Malo akademijo v Splitu in akademijo likovne umetnosti v Ljubljani, razstavljal pa je samostojno v likovnem salonu Čelje, v galeriji Idrija in v foyerju slovenskega ljudskega gledališča v Celju; skupinsko pa v Beogradu, Zagrebu, Haagu, Bruslju, Parizu, Zagrebu, Ljubljani itd.

Prva misel, ki se rodi gledalcu ob Četkovićeveh plastikah, je ta, da propadanje primarne okolja vselej nadomesti oblikovna inercija ekstrahiranih materialov; kot medij svoje uresničuje se inercije pa uporabi fantastike zmožno človeško bitje. Narava določenega materiala se ne kaže samo v določenih mehanskih, termičnih, elektroprevodnih in drugih tehničnih lastnostih, pač pa tudi v imomentni idealni jedrovitosti, v tvorjenju vizualnih strdkov in razcepov. Tu ni prostora za samovoljo, fantazija je samo pojem za nespoznano in neimenovano zakonitost; snov, kipar in gledalec tvorijo nerazdružljiv krog tega, kar si železna, oblikovno-teoretska in dojemljivo - človeška snov pripovedujejo med seboj.

Vasilije Četković - Človek je veličina

Še zmeraj smo v železni dobi; železu posojamo roke, oči in fantazijo, da se v nas zave samega sebe in svojih idealnih modulacij. Spretni moto v katalogu pravi: "Nastajajoči svet nima primerjave. Enkratnost je v trenutku spočetja. Tako tudi te stvaritve, ki so jim osnova kovinski odkovki kovaške industrije iz Zreč. Iz roke kovača je umetnik sprejel jedro, ki ga je osmislil v prostoru likovne tvorbe. To je izbrana netafora atoma, ki biva v nas. Ominozen je slutnja slabega, človek je veličina in nesmrtnost."

Franc Pečnik OBMEŽJE

Že sam naslov bi utegnil dosti povedati, saj gre za dogajanje ob reki, ki je znana po svoji svinčeni in železarski umazaniji, v kateri ni trohe življenja in katere utekočinjena mrliškost prav gotovo sugestivno deluje na ljudi, ki živijo ob njenem toku. Namesto mesene gibčnosti medčloveških odnosov se pojavi svinčena teža strahu pred drugimi, ki so strupa polni - lačni denarja, pijače in telesa, nezmožni za normalen pogovor, kakršnega je bilo stoletja vajeno mežiško hribovje. V njeni kuhinji čaka sekira, ko si bo prišel z avtom na silo vzeti, kar ni več njegovega. Kovina preži na kovino. Čisto drugačni, silno hudobni časi ...

Franc Pečnik že dalj časa objavlja prozo in poezijo v slovenskih revijah. Vzniknil je nenadoma, s svojimi nogami, na najširše razumevanje je naletel pri pisatelju Marjanu Kolarju, ki je napisal tudi spremno besedo k tej knjižici. Sintaksa pripovedi je res še nekoliko opazno prizadevajoča, sicer pa je jezik čisto samosvoj, skoraj neverjetno bogat za avtorja, ki ni šel skozi šolska rešeta. Zdi se, da na koroškem vznikla nova pisateljska osebnost, saj je Obmežje najboljši prozni prispevek v lanski ediciji Odsevov.

Jože Javoršek SAMOTNI JEZDEC

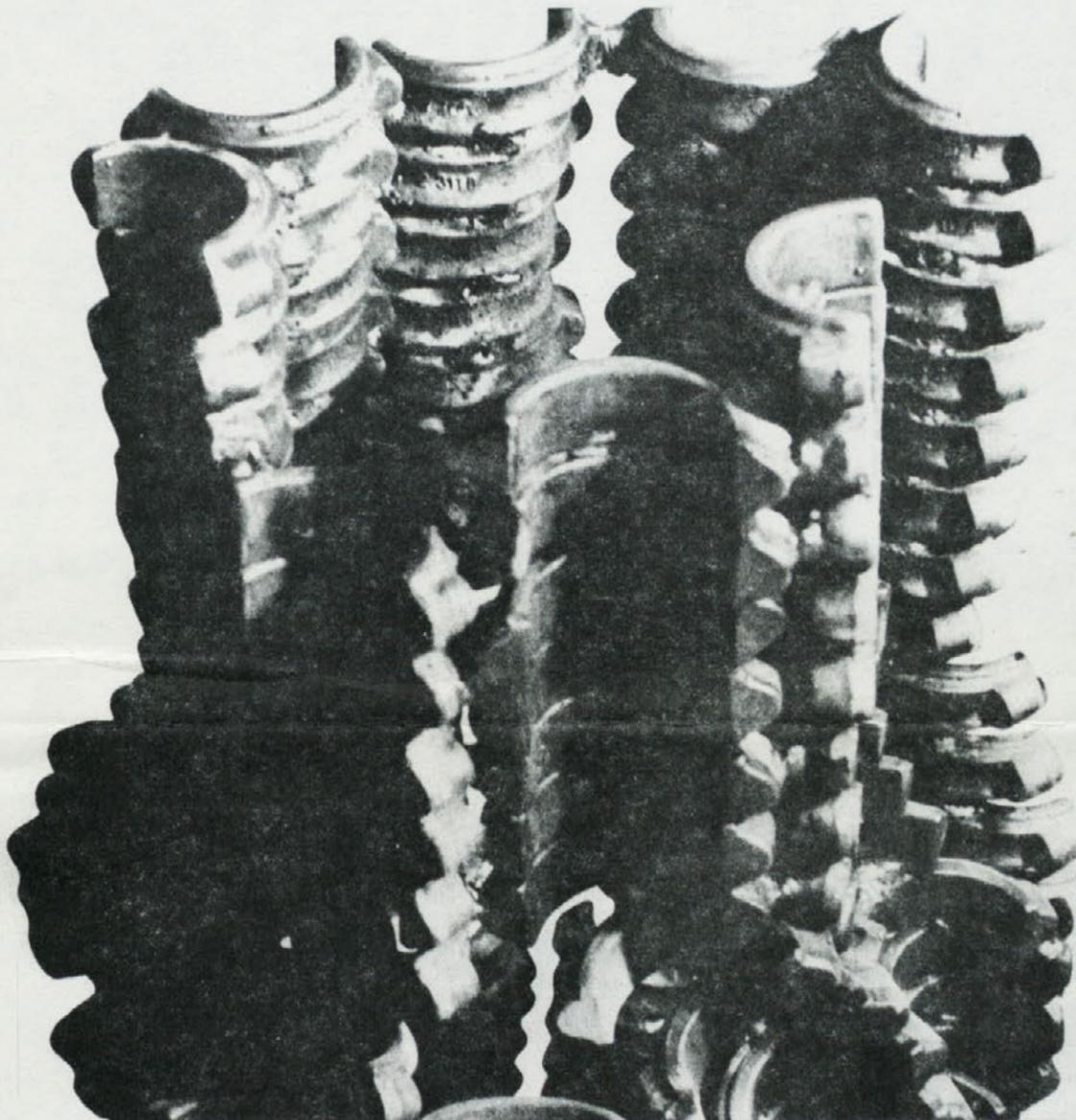
Za Vidmarjevim delom je izdala PK še eno delo z aktualno vsebino. Tokrat gre za Javorškov dnevnik, ki govori o sodobnih problemih slovenske kulture. Javorška bralci že vrsto

let poznajo kot "nagajivega otroka" slovenske literature, saj vseskozi izziva in se rad pusti izzvati, nikoli ne kritizira del in idej, pač pa vselej - po imenu - njihove nosilce. Za izrekanje svojih prekletstev se poslužuje vseh literarnih zvrsti, vsako snov izkoristi za to, da pove kaj pikrega o kakem svojem kolegu. Pri vsem tem pa nikoli ne pozabi omeniti, da sodi med najžlahtnejše in najbistroumnejše Slovence, da je že tega in tega leta popival in vasoval s Sartrom, Ionescom in kdove s kom neki še ... Če je tako, potem so tudi vsa intelektualna prizadevanja drugih povsem zaman, kajti on je že leta 195... obračunal s tem in onim, medtem ko je z njim seveda čisto enakopravno prijateljeval in se z njim tudi fotografiral. V tej knjigi objavlja

pubertetni nesramnosti, izobraženi kuloarski čenčavosti ... Ne vem, če je prav, da založba ni pokukala v besedilo in zahtevala od avtorja, da spoštuje vsaj najbolj vsakdanje norme človeškega obnašanja - da o kakšni kulturi sploh ne govorim. Res, premalo je videti Pariz, Tokio, London, če si slep dva metra okoli sebe. Neobvladano znanje in talent sta kakor nabito orožje v otrokovi roki ...

György Lukacs LENIN

Pri Cankarjevi založbi je v začetku leta izšla

Iz roke kovača iz Zreča je Četković sprejel jedro, ki ga je osmisli v prostoru likovne tvorbe /Iz kataloga del, razstavljenih v knjižnici Velenje/

Javoršek dnevnik, ki ga je glede na snov razdelil v tri dele; v prvem govori o usodi Slovenskega gledališča, ki se še dve leti po nastanku teh dnevnikov ni razpletla. V drugem delu govori o ljudeh, ki so tu in tam prišli navzkriž z njegovimi pogledi in hotenji; v tretjem pa se je lotil svojih nepomirljivih nasprotnikov, za kakršne jih sam ima.

Za tistega, ki spremlja revialni tisk, ne bo težko ugotoviti, čemu je prvo mesto nasprotnika sojeno najboljšemu živečemu slovenskemu prevajalcu Janezu Gradišniku. Le ta je v svojem zapisu o Javorškovi knjigi Hvalnica zemlje zapisal, da je v tem besedilu avtorjeva samohvala že pljusnila čez rob skodele, kar pa je mimogrede še zelo mila sodba. Javoršek mu tega seveda ni mogel pozabiti in ga je v pričujoči knjigi na osnovi hote napak razumljenih dveh ali treh stavkov, proglasil za nosilca belogardistične miselnosti na Slovenskem. Kaj takega lahko tveži Javoršek samo tistim, ki ne poznajo zgodovine OD in ki ne poznajo vloge Kocbekovega kroga krščanskih socialistov.

Ob branju Javorškove proze in kritične esejistike mora človek občudovati dovršenost in tenkočutnost jezika, široko kulturno razgledanost, izvirno misel in živost - po drugi strani pa se mora čuditi samovoljni obrekljivosti, nezreli

razkošno opremljena knjiga, ki govori pravzaprav nekaj drugega, kot pa obeta naslov. Marksiko bi pomislil, da gre za življenjepiš velikega teoretika in praktika revolucije, pa gre v resnici za vse kaj drugega. O Leninu kot človeku zvemo v tej knjigi bore malo. Toliko, da tu in tam preberemo njegovo ime. V tem mladostnem delu, saj je nastalo že leta 1924, piše znani madžarski marksist - filozof, umetnostni teoretik in revolucionar György Lukacs o razmerju med teorijo in prakso revolucije, ki se je v najvišji obliki izrazilo prav pri Leninu. Knjiga nam na skopo odmerjenem prostoru prikaže dialektično sorast proletarske samozavesti, samospoznave - in konkretne organizirane revolucionarne akcije. Vseskozi je prisotna tista neponovljiva leninska atmosfera, ki pomeni stalen kritičen pristop do vseh idej in njihovih nosilcev. Biti obziren do človeških potreb - in brezobziren do zmot in primitivne pobožnosti ideološkim malikom - to je osnovna poteza Leninove osebnosti. Žal so jo tako redko posnemali, da ni prešla v tradicijo socialističnega gibanja in je še sedaj močna zavora za njegov razmah. Toda tu ne kaže drugega, kot pa pritrčiti Leninu: "Mi hočemo socializem doseči z ljudmi, ki so bili vzgojeni v kapitalizmu. Ta jih je pokvaril in spridil, vendar pa jih je zato tudi poslal v boj proti samemu sebi."

Publikacija Dialogov SLOVENEK SEM

Slovenska literarna revija Dialogi, ki izhaja v Mariboru, je že doslej posvečala svoje strani problematiki zamejskih Slovencev. Lani pa so se odločili izdati posebno knjigo, ki bi pod naslovom Slovenec sem, združila raznovrstne prispevke slovenskih pisateljev, pesnikov in publicistov o življenju Slovencev izza meje. Knjigo sta uredila Janez Švajncar in Vili Vuk, sodelujejo pa naslednji avtorji:

Branko Šömen, Nada Gaborovič, Jože Snoj, Andrej Kokot, Jolka Milič, Jože Horvat, Janko Messner, Janez Švajncar, Drago Jančar, Vili Vuk, Viktor Blažič, Dragan Flisar, Vladimir Gajšek, dr. Franc Vatrnec in Janko Čar. Opremo in fotografije je oskrbel Zmago Jeraj. Žal je premalo prostora, da bi se ustavil pri posameznih avtorjih, čeprav bi moral reči kaj več o odličnih Jančarjevih in Snojevih esejističnih zapisih, o pripovedi Nade Gaborovič in Janeza Švajncarja, o izjemni pesmi Janka Messnerja - naj jo vendar predstavim vsaj s kitico:

Ko vrat se jim do krvi je odrgnil,
ko je zavest človeška jim že skoraj otopela,
ko neki voli so z oralom vred zdvijali,
so mesarji vse jih polovili, vse pobili ...
Potem so drugi voli mirno spet orali.

Moral bi se ustaviti tudi ob Gajškovi politološki študiji o razmerjih med večinskimi in manjšinskimi narodom v večnarodni državi - v njej je podvomil tudi o smiselnosti izraza "manjšinski", saj je to nazadnje res sporna opredelitev, ko pa se sile nekega naroda v resnici manifestirajo vse drugje, kot pa v golem številu.

Za konec še nekaj. Ko so Dialogi pripravljali tiskovno konferenco ob izidu knjige in gostovanje koroških literatov, so povabili predstavnike družbeno-političnih organizacij in občinskih skupščin iz Maribora in iz občin koroške regije. Prireditve se ni udeležil nihče. Torej ne morem končati drugače, kot s pesmijo Osoje - Janka Čara, ki jo tudi najdemo v knjigi:

Mutci celovski,
Mutci slovenski,
Mutci dunajski,
Mutci koroški,
Mutci ljubljanski,
Mutci združenih narodov.

Agatha Christie USODA

Kriminalko smo že zdavnaj zamrzeli, ker je bila enolična, puhla, ena drugi enaka. Vselej je nastopal kak čudodelen agent, ki je s svojo fizično močjo in bistroumnostjo tako rekoč iz rokava razrešil vse, kar je bilo treba razrešiti. Take kriminalke smo se hitro naveličali, saj smo prav kmalu poznali že vse zaplete in trike, tako da smo pri peti, šesti strani domala vselej vedeli, kdo je za kaj kriv in kdo ne. Tokrat pa nam je Prešernova družba postregla s čisto drugače napisanim besedilom. Agatha Christie, ki jo naši bralci dobro poznajo, saj je pred leti celo letovala na Bledu, je nalogo detektiva zaupala krhki starki Marplovi, ki po naročilu pokojnega prijatelja Rafiela raziskuje okoliščine umora dveh deklet - v katera naj bi bil vpleten Rafielov malopridni sin. Marplova se predstavlja tudi kot Nemesis /maščevalka!/. Stari finančnik Rafiel je vse skupaj uredil tako, da se mora postarana dama, ki sicer najrajši plete ali pa neguje rože, samovoljno vdajati njegovemu načrtu potovanja - in tanko prislusniti, kaj se dogaja okrog nje. In res, nazadnje, ko se vmes zgodi še en umor, ji postane zadeva jasna in problem razrešen.

Knjiga je zanimiva predvsem zato, ker njeni junaki niso nemogoča montirana bitja, pač pa

čisto navadne in mogoče osebe. Pripoved je na moč berljiva in kultivirana, tendenca vse-skozi na strani dobrega, in to celo ne na kak pridigarski način. Skratka, kar primerna knjiga za kratek čas.

Naše malo mesto /2/

Barska razprava

"Čudno, zares čudno," je dejal osel in si pri šanku napolnil pipo ter ščeme gledal iznad očal.

Teliček, ki ni razumel, zakaj bi bilo čudno, če zaradi okornosti volu niso dali pozitivne ocene iz telesne vzgoje, je strigel z ušesi in si brisal potne srage v oguljene kavbojke.

"Kaj bo čudno, saj se mu je kar naprej zapletal rep, zdaj na tej, zdaj na oni strani bradlje, povrh vsega pa še doskočil ni z vsemi štirimi hkrati," je sklenil teliček.

"Da, to bo držalo, prav tu so ga spodnesli," je sedaj modroval osel. "Ja, z vsemi štirimi moraš doskočiti istočasno in nič se ne smeš zapletati, pa dobiš dobro oceno."

"Drži, drži." In še bi bila modrovala, da ni vstopila mati Liska, se ustavila pri glasbenem avtomatu, si približe ogledala imena Vikingov, ki so bili na razpolago poslušalcem, in z levim parkljem desne tace povabila k avtomatu oba modreca.

"O čem razpravljata?"

"Ah, o sistemu ocenjevanja," je skozi rjave zobe zamrmral osel.

"Sédimo in recimo kakšno politično", je predlagala Liska in pokazala v kot bifeja. Teliček je šel naprej, pripravil stol in ga ponudil mami Liski, ki je zaradi pretesnih čevljev, previsokih pet in velikih skrbi šantala, kot da bi imela zlomljen križ.

Podvihnila si je rep, sedla na stol in prekrižala tace.

"Pravkar prihajam z uradnih inštanc, kjer so mi povedali, da nobeden od naših ne bo kandidiral, ker še vedno velja rotacija elektrike. Morda še bolje, saj nikoli ne veš, kdaj ti bo crknil kotel," je nadaljevala in začela prežvekovati.

Skozi vrata je stopila elegantno oblečena gospodična koza, se priklonila in pri tem izpljunila na tla žvečilni gumi.

"Smem prisesti," je vprašala in se mimogrede pogledala v ogledalo. "Od zobozdravnika prihajam. Šest nas je ves popoldan prišlo na vrsto. Tisti pred menoj so iskali luknje in od časa do časa malo vrtali, skratka, pripravljali teren za plombiranje."

"Sveta nebesa! To je še huje kot v politiki. Tolikokrat ti poskusijo zob, preden najdejo ustreznega, kot da bi izbirali kandidate za direktorja. Tega noter, drugega ven, pa spet onega nazaj... in nobeden ne ustreza najbolje. To že presega demokracijo."

"In pri tem imaš ves čas odprta usta, pa moraš molčati, da ti kaj ne zdrkne po grlu."

"O čem pa ste vi trije razpravljali," je vprašala gospodična, elegantno oblečena koza, in pogledala osla, ki je, po sivi dlaki sodeč, izgledal najbolj moder in zaradi rjavih zob, spoštovanja vreden du luxe gospod.

"Nismo še začeli z razpravo, ugibamo le, kdo bo glavni, sedaj, ko se tistim, ki so jedli premlado travo, majajo zobje, imajo skominolom ali celo peskolom," je pojasnil osel in si naravnal oguljeno kravato.

Gospodična, elegantno oblečena koza, ni razumela, v katere teritorialne vode spada "glavni". Zase je bila prepričana, da gre za glavnega pri zobozdravniku, zato je pristavila:

"Veste, pri teh naših zobozdravnikih je ravno tako, kot da bi bil vsak zase posebna TOZD. Jasno, brez ustreznih sporazumov in organov upravljanja svojih dolžnosti. Zavedati se moramo, da ob zobobolu držiš pač zaprt gobec, ker sicer dobiš granolom tudi na jeziku. Na vrsto prideš tako ali tako vsake 4 mesece."

Gospod sivdlaki osel je med tem gledal skozi okno

in glasno premišljeval, kakšna bo nova tržnica s svojimi astronomskimi oblikami. Ugotavljal in modroval je, da je ta njegova mestna četrt še vedno osiromašena za javni WC.

"Kje neki bi ga instalirali, da bi lahko vsakdo pravočasno prispel na uradno mesto, če mu tako velevalo naravne sile."

"To bo še sestankov, kajti to mora biti dvospolni objekt."

"Ali nemara premišlujete o novem hotelu," je gospoda sivdlakega rigota vprašal teliček.

"Nak. Samo o delu hotela," je odgovoril gospod sivdlaki. Izvlekel je robec in si elegantno obrisal pot z osivelega gobca in napravil takšno mimiko, da se je jasno videla slabo izdelana proteza gornje čeljusti. Trije zobje so bili videti povsem piškavi. Očitno zaradi globokega in bistroutnega razmišljanja.

Natakarica je prinesla naročeno pijačo in se skoraj spotaknila ob prekrižane gospodičnine tace.

"Umaknite svoje kosmate bergle pod mizo, da vam ne pomendram ostudno našminkanih parkeljčkov," se je obregnila ob elegantno gospodično.

Gospodična, elegantno oblečena koza se je našopirila, kot da bi bila požrla srp in zameketala: "Kaj si sploh domišljate, vi opičja striptizeta? V katero TOZD pa spadate, če sploh veste, kaj to pomeni?"

Gostje so vstali in se odpravili tja gor, k topu za sneg, pardon - za sejanje regrata.

T. Šeliga

Šerif pojde v Lurd

"Če občinski proračun stroškov romanja ne bo prenesel," pravijo prizadeti, "bo treba izglasovati nov samoprispevek."

In kaj je s šerifom narobe?

Ne more in ne more razumeti, kaj naj bi na novih križpotjih pomenilo rdeče! "Meni," smo ga oni dan razjarjenega slišali na enem naših zborov, "pomeni rdeče vedno; stop! - in figo mi je mar, kaj je to za kogarkoli drugega in vas!"

Ponižni v strahu pred njegovo jezno avtoriteto, smo tem besedam takoj hiteli pritrjevati: "Dragi naš šerif, varuh naših velikokrat tudi pozimi toplih stanovanj, strah narkohuliganov itd. moralno družbenih podelancev - tako je! Rdeče pomeni na zeleni strani vedno naprej! - oziroma stop! za vse druge na oni strani, in gorje mu - v vsako kost in kito ga brcnite, vse globe mu zaribajte - kdor tega ne spoštuje!"

Pa mislite, da ga je naše pritrjevanje pomirilo?

Nasprotno in nerazumljivo! Ravno po njem je potreba, da gre v Lurd, prvič udarila na plan!

"Kaj, z mano boste norce brili!" je vzkrikel. "Kar poskusite? Vi, vi, me boste hecali!? Vi, ki ste še na dinozavrih jahali, pod milim nebom W.C. prakticali, si v drevju bolhe obirali - ko sem jaz že vozil skozi vseh sort razpotja," nas je še opsoval, vstal in odvihral.

Onemeli smo obsedeli, zmajevali z glavami za njim, vsi ene misli: "No, zdaj pa ga imamo - šerifa zno-relega...?"

Še dan ni minil, ko so dokazi o šerifovih usodnih podstrešnih peripetijah začeli vrteti tudi od drugo!

Najprej je pridrvela iz okrepčevalnice nazaj na delo v center za zaščito in razvoj poklicnih klepetulj in gobezdačev - Mini. "Strašno, strašno - pa še zdaj ob dnevu žensk se mi je moralo kaj takega zgoditi," je zahlipala. "Pomislite, šele petič, šestič grem po malici na kavo, pa že plane iz svojega vohljaškega brloga, kdo drug kot šerif! 'Kaj pa, si gratala cisterna za kofe,' me ustavi in že potegne blok za globe. Ne vprašajte, če se mi od svete jeze ni stemnilo pred očmi! Pa kaj bi; sprijaznila sem se z globo, se zasukala in odhitela, da se je kar upogibalo pod mano - on pa za mano; 'Pa vse najboljše za 8. marec, Mini! Če sem za kakšno žensko gibanje, sem za tako, kot se zdajle vidi od zadaj pri tebi?' In to naj bi bil ob zdajšnjih semaforjih naš šerif?" je za konec kar poskočila od jeze - tako, da smo ji svetovali, če mogoče le ne bi poskusila vse skupaj pozabiti še z eno kavo, na šerifovo pojmovanje družbenopolitične vloge žensk, pa bomo, smo rekli, pristojne še posebej opozorili.

Naslednji glas, da lahko šerifu pomaga le Lurd, je odpesnil eden najbolj angažiranih kulturnih kavbojev. Ko je namreč trikrat skozi svoje umetniško srce prestreljen zbežal z zadnjega spopada v svojem cehu in se zatekel k šerifu, ga je ta odpravil: "Izgini, da te ne vidim, in se izliži kar se da daleč od nas nekulturnih občanov, ker po novi ustavi odgovarjam tudi

za zdravo okolje v našem mestu - od vas kulturnikov pa se vzdigujejo dišave, kot bi britof dihurjev orali!"

Edino in samo čudežne spremembe je potrebno tako obravnavanje kulture in kulturnikov, ni res?

Potem so proti šerifu prišle še pritožbe:

- najširše družbene kontrole občanov, češ da je v zadnjem tednu med nočno kontrolo obvozil mesto, namesto 99-krat, 98-krat;
- Avtomoto društva, da je med vožnjo v razdobju zadnjega meseca spregledal tri spomladanske kikle in ni zahupal ter tako prekršil kodeks osnovnih pravil društva;
- divjega zajca iz lovišča za gostiščem Pri brezalkoholni kapljici, ki se mu je 5-krat nastavil za strel, pa ga je vsakokrat zgrešil, čeprav je imel, razočaran nad življenjem, od občinske konference za življenjski optimizem dovoljenje za samomor;
- od Pepčija, imenovanega Okroglo 52 kg, ki se je prišel k njemu pritožiti, da ga ne sprejmejo med knape, pa ga je zavrnil, češ da bi ga lahko podgane prehitro požrle;
- od veselih vdov, deklet, samcev in fantov, da zgubljajo smisel za nočni trilali in jumpadi, ker mu odmira žilica, da bi jih zalezoval;
- in celo od njega samega, češ da mu zvezda šerifovska na prsni začenja rjaveti, da ne govori o svojem koltu s hudo spremenljivim kalibrom in rahlo, a usodno povešeno cevjo.

Torej - če naj bo še v svojstvu šerifa - in kdo drug med mistjani bi bil za to rojen? - kje naj si to svojstvo znova pridobi, če ne v čudežnem Lurdu!

/rb/

O DELOVNIH IN DELA PROSTIH DNEVIH NA RUDNIKU V APRILU

Sobota, 27. aprila, je praznik /ustanovitev OF/; nikjer ne delajo.

V soboto, 6. aprila, delamo vsi /navaden delavnik/.

Sobota, 13. aprila, in sobota, 20. aprila, je za vse prost dan - razen za delavce TOZD RLV /bivša PP/, ki v soboto, 13. aprila, delajo v eni - v soboto, 20. aprila, pa v vseh treh izmenah /z dodatkom 50%/.

O delovni problematiki!

V stebru 8 bo delo težje, ker bodo prehajali prečni-ke in stara dela. Čeprav so še težave, se preskrba z jamskim lesom boljša. Ko bo prepoved izvoza premoga v Avstrijo nehala veljati, bodo vse prevozne zmogljivosti TOZD AP izkoriščene. V TOZD PGM primanjkujejo najmanj 4 delavci - zaradi veliko bolnih. V TOZD PZS zadržuje proizvodnjo še vedno nerešen problem novih prodajnih cen, ki jih upravičuje velika podražitev osnovne surovine. V tem mesecu bodo v tej TOZD dobili dodatni sukalni stroj za proizvodnjo plastičnih nit, v maju pa bo stekla tudi proizvodnja plastičnih lončkov, za katero bo potrebno zaposliti še 10 delavcev.

ZAHVALA ATLETSKEGA KLUBA VELENJE

Posameznikom, družbenopolitičnim organizacijam, delovnim organizacijam, ustanovam in društvom v občini in zunaj nje in še posebej vsem v kolektivu REK - vsem, ki so sodelovali in pomagali, da je XIX. balkansko prvenstvo v krosu bilo dobro organizirano in izvedeno: najlepša hvala! - pa da bi bilo takšnega sodelovanja in skupnih uspehov še več!

RUDAR - Glasilo kolektiva Rudarsko-elektroenergetskega kombinata Velenje, naslov splošne uprave: Velenje, Rudarska 6, telefon h.c. 85 020

Za organizacijo izdajanja in urejanje skrbi uredniški odbor: Alojz Ljupičnik /predsednik - RLV/, Franc Švener /delegat - RLV/, Miha Pevnik /delegat - ESO/, Pavel Mejaš /delegat - RLV/, Rafael Batič /urednik/, Silvo Pešak /odgovoren za tisk/, Teodor Jelen /odgovorni urednik/, Tone Šeliga /odgovoren za zvezo z neposrednim obveščanjem/

Stalni sodelavci uredniškega odbora: ing. Ludvik Mali /direktor RLV/, Romana Misja /tajnik glasila/, Vinko Ošlak /novinar/

Zunanji sodelavec za fotografske storitve Ludvik Fujs

Naslov uredništva: Velenje, Prešernova 5 /kadrovsko-socialni sektor, soba 31 - telefon, interno, 6-8/

Tiska TOZD TISK - Velenje, Foitova 10 • Glasilo prejemajo vsi člani kolektiva brezplačno • Izhaja 1-krat mesečno in po potrebi • Naklada v višini staleža zaposlenih + 50 izvodov

Srečno!